

-দীপালী-

কবিতা

শ্রীঅতুলচন্দ্র হাজরিনা বি-এস

অপ্রকাশিত

—বিভিন্ন নাট—

শকুন্তলা

সারিত্রী

আলিবাবা

বৎসহল

কল্যাণী

সংশোধিত আৰু পৰিবৰ্দ্ধিত

—নৰকাস্তূৰ—

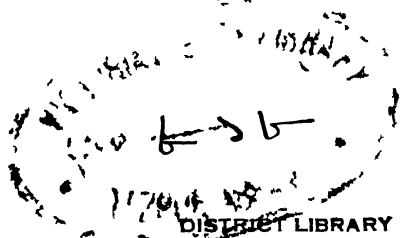
আগতকৈও অধিক মনমোহা আৰু হৃদয়গ্ৰাহী হৈ ২য় তাঙৰণ
অহা পূজাৰ আগতে ওলাব ।

যৌৱন-কবিতা

—পঞ্চ-শৰ—

বিবিধ কবিতাৰ শৰাই

—দীপালী—

DISTRICT LIBRARY
(HEM BARUA COLLECTION).

TEZPUR.

শ্ৰীঅতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকা বি-এল

উজান বজাৰ

গুৱাহাটী

প্ৰথম তাঙৰণ

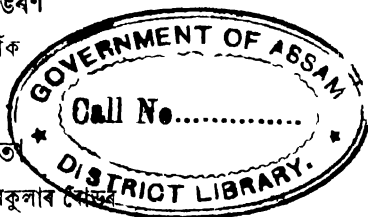
১৮৬০ শঁক

কলিকতা

৮৫নং অপাৰ চাৰকুলাৰ ৰোড

‘ভাৰতমিহিৰ’ প্ৰেছত

শ্ৰীযুগলচৰণ দাসৰ দ্বাৰা মুদ্ৰিত ।

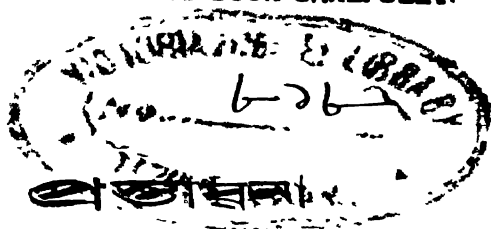
বেচ তিনি সিকি

সূচীপাত

কবিতাৰ নাম	কোন কাকতত ওলাইছিল	পৃষ্ঠা
১। মোৰ পূজা	... বাঁহী ...	১
২। জীৱনৰ স্মৰ	... বৰদৈচিলা ...	৪
৩। বহাপ্তী	... বৰদৈচিলা ...	৫
৪। বিছৱান	... দৈনিক বাতৰি ...	৭
৫। বসন্ত মেলা	১১
৬। দহিকতৰা	... বাঁহী ...	১২
৭। পাটমাদৈ	... বাঁহী ...	১৪
৮। ফুলকোৱঁৰ	... আৱাহন, বাঁহী ...	১৫
৯। কাঞ্চনীৰ কথা	... বাঁহী ...	১৬
১০। টগবৰ কথা	... আৱাহন ...	১৮
১১। বকুলীৰ কথা	... আৱাহন ...	২১
১২। গোলাপৰ কথা	... আৱাহন ...	২৩
১৩। মালতীৰ কথা	... আৱাহন ...	২৫
১৪। কামিনী	... বাঁহী ...	২৭
১৫। সোণপাহী	... আৱাহন, বাঁহী ...	২৮
১৬। গন্ধমালতী	... জয়ন্তী ...	৩০
১৭। ইন্দ্ৰমালতী	... বাঁহী ...	৩০
১৮। অপৰিচিতা	... আৱাহন ...	৩৩
১৯। স্বৰ্ণলতা	... আৱাহন ...	৩৫
২০। দেৱী নে ৰাক্ষসী	... জয়ন্তী ...	৩৬
২১। বৰ্ষাগঙ্গল	... আৱাহন ...	৩৮
২২। বাৰিষাৰ ডাক	... বাঁহী ...	৪০
২৩। পাগ্লাদিয়া	... আৱাহন ...	৪১

২৪।	মৰা নদী	...	বাহী	...	৪৩
২৫।	কপিলীৰ তীৰত	...	বাহী	...	৪৪
২৬।	বৰগঙ্গা	...	বাহী, আৱাহন	...	৪৬
২৭।	শাৰদী	...	আৱাহন	...	৫০
২৮।	মদিৰা	...	আৱাহন	...	৫২
২৯।	ভোগালি বিহু	..	বাহী	..	৫৩
৩০।	বালিচৰ	..	বাহী	..	৫৫
৩১।	সংহাৰৰ স্মৰ	...	বাহী	...	৫৬
৩২।	যাত্ৰী	...	বাহী	...	৫৮
৩৩।	আবিচ্ছিনিয়া	..	আৱাহন	...	৬২
৩৪।	সোণৰ হৰিণা	...	আৱাহন	...	৬৩
৩৫।	এডোৱাৰ্ড বজা হল	...	আৱাহন	...	৬৪
৩৬।	নাবলা দাউনী *	...	চেতনা	...	৬৭
৩৭।	সেউতী *	...	মিলন	...	৬৯
৩৮।	উৰ্বশী	...	আৱাহন	...	৭০
৩৯।	ডালিমী	...	মিলন	...	৭৩
৪০।	মুৰজাহান	...	আৱাহন	...	৭৭
৪১।	বামী	...	আৱাহন	...	৭৯
৪২।	দেৱদাসী	...	আৱাহন	...	৮০
৪৩।	হাজোৰ নটী	...	আৱাহন	...	৮২
৪৪।	দেওধনী	...	বাহী	...	৮৫
৪৫।	শতবাৰ্ষিকী	...	আৱাহন	...	৮৮
৪৬।	অদমত বিহু নাই	...	জয়ন্তী	...	৯১
৪৭।	শৰাইঘাট	...	কটন কণেজ মেগ্লেজিন্ (কটনিয়ান)	...	৯৪
৪৮।	মহাপ্ৰস্থান	..	আৱাহন	...	৯৮
৪৯।	ছোহৰাৰ কল্পম	...	আৱাহন	...	১০৩
৫০।	বিদায় সঙ্গীত	...	মিলন	...	১০৮

PLEASE HANDLE THE BOOK CAREFULLY.

তৰালি নিশাৰ জোনালি হাঁহিটি
বুকুত সৰটি লই
গাথিলোঁ ইধাৰি 'দীপালী'ৰ মালা
আপোনপাহৰা হই।

*

ভাৰতী দেৱীৰ 'আৰতি' গীতিৰে
পূজিছে। চেনেহী আই ;
থাপনাত মোৰ জনোৱাহি সেৱা
'দীপালী'ৰ শোভা চাই !

*

'দীপালী'য়ে মোৰ দিছে সকলোকে
ফুলাম অঞ্জলি দান—
দৰদী কবিক দিয়া আশীৰ্ববাদ
নালাগে একোকে আন।

DISTRICT LIBRARY
(HEM BARUA COLLECTION)
TEZPUR.

অৰ্পণ

পূজনীয় বায়বাহাদুৰ শিৱপ্ৰসাদ বৰুৱাদেৱৰ

পুণ্য স্মৃতিত :-

শেষ হল দেৱতাৰ পূজা

বিসৰ্জ্জন গঙ্গাৰ তীৰত ;

উলটিল যাত্ৰী যতমানে

স্নান কৰি অশ্ৰু-সাগৰত ।

পৰি বল পূজাৰ প্ৰাঙ্গণ

চকুলোৰে ভাহিল মজিয়া—

দেৱতাই মাগিলে বিদায়

স্মৃতি মাগোঁ বল যুগমীয়া ।

শিৱহীন শিৱৰ ভৱন

সৱে হায় বিষাদ মলিন—

ব্যৰ্থ হল মানৱী প্ৰয়াস

—সকলো যে কালৰ অধীন ।

শাস্ত্ৰ সৌম্য মোহন মূৰ্তি

দিঠকতে হল অস্ত্ৰকান—

অসমৰ আকাশে বতাহে

সু কৰুণ বিননিৰ গান ।

ৰোগ-ৰূপ শৰৰ শয্যাত

মহাত্মন ! লভিলা শয়ন,

মৰণৰ শুভ ক্ষণ গণি

মহামুক্তি কৰিলা গ্ৰহণ ।

সুবিশাল বংশ-পৰিয়াল
 জ্ঞাতি-বন্ধু আশ্রিত প্রার্থিত
 সকলোবে আছিল ধৰণী
 দানবন্ধু তুমি ধৰণীত ।

যি দেশত লক্ষ্মীৰ ভৰাল
 সিদেশৰ নিছলা সম্ভান,
 আনে আহি কৰিছে শোষণ
 ধন-সোণ বত্ন মূল্যবান ।

তুমি দেৱ, নিজ প্রতিভাবে
 ৰক্ষা কৰি দেশৰ বিভৱ
 লখিমীৰ বৰপুত্ৰ হই
 স্বদেশৰ বঢ়ালা গৌৰৱ ।

শিৱৰূপী মানৱ-দেৱতা !
 তুমি আজি মৰতত নাই,
 চোৱা ঘূৰি তুমি অবিহনে
 ফুলা ফুল লেবেলি শুকাই ।

শ্রদ্ধ আজি—শ্রদ্ধা-নিবেদন
 সুপৰিত্ৰ স্মৃতিত তোমাৰ
 এয়ে মোৰ ভকতি-তৰ্পণ
 ‘দীপালী’ৰ কবিতা-সম্ভাৱ ।

দীপিকা

মোৰ পূজা

বাণী-মন্দিৰৰ সোণৰ তোৰণ
তাৰ সমুখতে শেৰালি কানন
পুৱাৰ নিয়ৰে স্নিগ্ধ সমীৰণ
বহি বৰ্ণো তাতে পাতি কুশাসন
মোৰ জীৱনৰ শত সাধনাৰ
এয়ে তপোবন বাণী বন্দনাৰ
কবিতা কুঞ্জত অৰ্ঘ্য বচনাৰ
মিলিব ইয়াতে পূজাৰ লগন্ ।

অতি দীনহীন জনম-ভিখাৰী
জগতৰ মই মৰম বিচাৰি
প্ৰতি পদূলিত বজাওঁ টোকাৰী
—যশ মান ধন নাই প্ৰয়োজন,
ষোড়শোপচাৰ বাণীৰ পূজাৰ
বিচাৰি ফুৰিছোঁ নিতউ সস্তাৰ
নিমিলে ভাগ্যত দীন-দুখীয়াৰ
নাজানো যে হায় মন্ত্ৰ আৱাহন !

দীপালী

বহু ভাগ্যবানে মন্দিৰ সোমাই
নিজ যোগ্যতাৰে লগেগই ঠাই
মই মাথোঁ হায় বলোঁ বাট চাই

দেৱী দৰশন—জীৱনৰ পণ ;

প্ৰাঙ্গনতে ৰই শেৱালি তলত
নিৰলে পূজাৰী বহিছোঁ ধ্যানত
মন্দিৰ প্ৰৱেশ উদ্দেশ্য মনত

কেতিয়ানো বাৰ মিলে শুভ ক্ষণ !

ইয়াতে পুৱাতে শেৱালি পাহিৰে
লবালি ধেমালি মিচিকি হাঁহিৰে
প্ৰভাতী সঙ্গীত মোহন বাঁহীৰে

হলোঁ মতলীয়া উলাহে মগন ;

মধ্যাহ্ন ভাঙবে মোৰ জীৱনৰ
প্ৰাঙ্গনতে ৰই এই মন্দিৰৰ
গালে স্তোত্র-গীত কঠে মনোহৰ

তেজোদীপ্ত কান্তি, উন্নত আনন ।

সন্ধিয়া যেতিয়া আহিব ঘনাই
বুকুৰ তেজেৰে যতনে জ্বলাই
আৰতি-প্ৰদীপ দিবহি সজাই

মৰণে প্ৰাসিব বস্তিৰ জীৱন ;

মৰণৰ পিছে পুনৰ জীৱন
নিশা গলে পুহু দিনৰ তপন
আঁউসী লুকালে পূৰ্ণিমা গগন

ই যে জগতৰ নীতি চিৰন্তন !

মোৰ পুজা

৩

ইদৰেই মই লক্ষ জীৱনত
ফুল-দুৰ্বা লই অঞ্জলি হাতত
বাণী মন্দিৰৰ তোৰণ দ্বাৰত
বাতুল আৰাধি বাতুল চৰণ,
লক্ষ জীৱনৰ আৰাধ্যা গোসানী
বাণী বীণাপাণি মন্দিৰৰ বাণী
দিব কৃপা হলে চৰণ ছুথানি
পুণ্য পদ-ধূলি শিৰৰ ভূষণ ।

বন্দনাৰ ছন্দে বচি শত গীত
হোমানল জালি আহুতিৰ স্তুত
যাচিহেঁ হেপাহে হিয়াৰ শোণিত
ভক্তি-পুষ্প-অৰ্ঘ্য কৰে নিবেদন ;
বিপদ বিঘিনি আঁউসীৰ বাতি
পাৰ্থিৱ স্তম্ভৰ মায়াজাল কাটি
শত বিফলতা লওঁ মূৰ পাতি
দুখৰ মাজেদি স্তম্ভৰ বৰণ ।

নাজানো যদিও স্তম্ভৰ তাল মান
ভঁগা বীণা লই গাওঁ নিজে গান
মতা নাই কাকো দিবলই শ্ৰাণ
মই জগতৰ অতি অকিঞ্চন ;
আগবাঢ়ি ধ'ক গোটেই জগৎ
শেৰালি তলত মন্দিৰ মুখত
হই বওঁ মই বিভোৰ ভাবত
ইয়াতে জীৱন, ইয়াতে মৰণ ।

କାବ୍ୟ-ଗୀତି-ଛନ୍ଦେ ଆମୋଳମୋলাই

କବିତା ফୁଲେৰେ କବିଣି ଭବାই

ମନ୍ଦିର ମୁଖତ ଥମ ଓପଚାହି

କରି ସୁବର୍ଣ୍ଣିତ ଫୁଲ ଉପବନ ;

ପୂଜାର ନିର୍ମାଳି ପାଦୋଦକ ଜଳ

ପାଠ ବା ନାପାଠ ଚରଣ କମଳ

ହକ ବା ନହକ ସାଧନା ସଫଳ

ଜୟସୁକ୍ତ ହବ ଇୟାତେ ଜୀରନ ।

୧୫/୧୨/୨୭

ଜୀରନର ସୁବ

ଦୂର କବି ନିଶାବ ଆନ୍ଧ୍ରୀବ

ପରିହରି ଶୀତର ଶେତେଲି

ବିଧେ ବିଧେ ଆହି ବିହସ୍ମିନୀ

ବତାହତ କବିତା ଲହରି

ସକଳୋରେ ଅନାଦୃତା ହଇ

ଫାକୁ ଖୁରି ଗାତ ସାନି ଲହି

ସତମାନେ ଅଗନ୍ଧି କୁସୁମ

ଗଛ ଭରି ଫୁଲିଛି ସରାହି

ଗଛେ ଗଛେ ନର କିଶଲୟ

ଫୁଲେ ଫୁଲେ ଉଡ଼-ବହସବା

ଅନନ୍ଦହି ଅନ୍ଧବାଗ ସାନି

ସୌରନର ଅବଦାନ ଦାନି

ଓଠେ ସଓ ତରୁଣ ତପନ—

ପ୍ରକୃତିର ନତୁନ ଜୀରନ ।

ବନ୍ଦନାର ଜୁବିଲେ ବାଗିଣୀ

କୁଞ୍ଜେ କୁଞ୍ଜେ ଫୁଲର କବିଣି ।

ଆଳାସତେ ପଳାଶ ମନ୍ଦାର

ନିଞ୍ଜେ ନିଞ୍ଜେ ହଲ ଜାତିକ୍କାର ।

ପତିପ୍ରାଣା ସ୍ଵାମୀ ସୁରାଗିଣୀ

ବହାଗୀର ଫୁଲମ ଓବିଣି ।

ଡାଳଭବା ଆମର ମଞ୍ଜରୀ

ତୋମୋବାହି ଫୁବିଛି ଖୁଞ୍ଜିବି ।

ପ୍ରକୃତିର ଲରୁଣୁ ଦେହତ

ଦିଲେ ଆଜି ସୁରଗା ସୋଣତ ।

আথেবেথে আলফুল কই
শত শত চুমাৰ সৌৰভ
আকাশৰ নতুন ডাৱৰে
প্ৰকৃতিৰ যৌৱন জাগিছে

স্বৰগৰ অমৃতৰ ধাৰ
দশোদিশে স্মৰণ বাতৰি
সমুখত অনন্ত যৌৱন
স্বৰঞ্জিত গগন পৱন

অতীতৰ বিষাদ-বাগিনী
চাপি আহঁ। সাধক গায়ক,
আহঁ। ভক্ত, দিয়াহি অঞ্জলি,
আহঁ। কবি, তোলাহি বীণত—

তুলি ললে সাৰাট বুকত
দিলে যাচি গোলাপী গালত।
শুচি কৰে আই বসুন্ধৰা
সকলোৰে মুখ হাঁহি-ভৰা ॥

পাৰ ভাঙি আহিছে বাগৰি
নিৰানন্দ পলাল আঁতৰি।
প্ৰেমদূতী দেৱী চিত্ৰলেখা ;
যৌৱনৰ বক্ত-বাগ-ৰেখা ॥

হুঃখ-ব্যথা হল অন্তৰ্দ্ধান ;
জীৱনৰ গোৱা জয়-গান।
গোৱা আজি গীত স্মধুৰ
জীৱনৰ সনাতন স্বৰ ॥ ১৩৩৩৫

বহাগী

আহিলি চেনেহী ৰূপহী বহাগী
পদূলিত মোৰ জুবিলি গীত ;
ফুলনিত তই বিহু-মেলা পাতি
মেলি দিলি তোৰ উলাহী চিত।

কিদৰেনো আজি আদৰিম তোকে
বৰণৰ এটি কবিতা গাই ;
নিৰাশাত মই আছেঁ মন মাৰি
ভঁগা টোকাৰীত বতীয়া নাই।

তথাপি তো বাৰ আছিলি যেতিয়া
চিবকালে তই আছিলি য'ত
টকা পেপা ঢোল নুঠে জয়-বোল
নাই বিহু-তলি নাচিবি ক'ত ?

প্ৰকৃতিক দিলি নতুন যৌৱন
জাৰ জড়তা কৰিলি নাশ ;
তোৰ পৰশত কিয়ে হৰষত
নৱ ববষৰ কতনো আশ !

পাৰ যদি তই অসম ভূমিত
পাতি যা হুনাই আনন্দ-হাট
যাব দুখ-দৈন্ত্ৰ হব সৰে ধন্ত
অপেন্সৰা হই নাচিবি তাত !

কৰিবিনে দয়া প্ৰিয়া কুমলীয়া
মোৰো মৰা প্ৰাণ জীয়াবি তই ;
নাচবে লাচতে চুমাটি যাচিবি
জেতুকী হাতেৰে সাৱটি লই !

৭৩৩৫

বিহ্বলান

—এক—

অ' গাভৰু !

ফুলিল কপউ ফুল—

বিহু যে আহি

চাপিল ওচৰ

ৰাজিল টকা ঢোল !

তবাই পাতিলে খুল—
 চোতালৰ আগতে তাঁত বাতি কাঢ়িলি
 গামোছাত বাছিলি ফুল ।

নাচনীৰ নাচিলে জৰী—
 গাশতে নাচিলে ঘামৰে মুকুতা
 গৰকাত নাচিলে ভৰি ।

ফাণ্ডনে খেলিলে ফাঁকু—
 তেজেৰে বোলালি আঁচু কেই নেছা ?
 খৰকৈ চলালি মাকে ।

ফুলতে লেখিলি কথা ;
 তাকে পঢ়ি চাই হিয়া পনি যায়
 আই অসমীৰে ব্যথা !

বৰ্হমথুবীয়ে মেলিলে ঠোৰ—
 কেই জুটি গামোছা উলিয়ালি গাভৰু ?
 চতৰে বে পৰিল ওৰ !

বিহুৰ পতাকা তোল—
 বিহুৱতী চবায়ে ডালে ডালে জুবিলে
 গীতৰ অমিয়া বোল !

মালতী আমোলমোল—
 গান্ধ তেল সানি বান্ধি ল খোপাটি
 হাতত জেতুকা বোল ।

দীপালী

—তিনি—

ডেকা গাভৰুৰ দল !

বুকুত বান্ধি ল বগ ;

বিহতলিলই

ওলাবৰ হল

আহিল বহাগী ধল ।

নাচিব লাগিব তাত—

সেই নাচোনত

ফুলাব লাগিব

স্বৰগৰ পাৰিজাত ।

হাঁহিব লাগিব সৰে—

গঢ়িব লাগিব

শিৱ-জয়-দ'ল

উলাহত জয় বৰে ।

ধৰি ই নতুন বেশ

আনিব লাগিব

বিশল্যকৰণী

জীয়াব লাগিব দেশ ।

মলিনা অসমী আই ;

বিশ্বৰ সভাত

দিব যে লাগিব

সৱাৰে আগত ঠাই ।

সেয়েহে সাধনা ধ্যান—

বৰদৈচিলাই

তাকে কই যায়

বিহুৱে আনিছে প্ৰাণ ।

মন্ত্ৰপুত বিহুৱান—

অমোঘ কৱচ

জননীৰ দান

কিটোনো লাগিছে আন ?

বসন্ত-মেলা

ফুলনিত আজি পাচিছে কটকী নাচিবাগি হাঁহি মোর ফালে চাই	মহাসমারোহ কোকিল কেতেকী, ফুৰিছে উলাহী সোধে মিচিকাই	মোৰো তাত নিমন্ত্ৰণ গায় গীত-আব্রাহন । লাহতী মাধবী সখী কোৱাটো কেনেনো দেখি !
দহিকতবাই বান্ধি দিছে খোপা পলাশ নাহৰ সখীৰে জেউতি	বিয়া নাম গায়, আৰি ফুল খোপা ৰূপহ কোৱঁৰ চায় একে থৰে	চেনেহী প্ৰকৃতি আই ৰূপৰে উপমা নাই । আকন অশোক মিলি লাহবেশ জিলিমিলি ।
আমে মলিয়ালে, বাংঢালী সখীৰ বিহঙ্গমে গায় লগৰে লগৰী	ভোমোৰা উৰিলে, ইমান উলাহ জিলীয়ে মিলাই মালতী ভনীটা	জামুৱে হাঁহিলে চাই থবলয়ে ঠাই নাই । বজায় মৃহল বাঁহী, মুখত মিচিকি হাঁহি ।
পৱনে গোপনে সুৰভি-নিৰ্য্যাস বাংঢালী সখীৰ প্ৰীতি উপহাৰ	অতি সযতনে আনি চুব কৰি অঁচগত ঢালে যাচে সখিয়াক	সকলো ফুলৰেপৰা সুৰভিত কৰে ধৰা । অপ্তক সুবাসখিনি জীৱন সাৰ্থক মানি ।
প্ৰকৃতি দেৱীয়ে কুঞ্জ কুঞ্জ আজি মৰততে আজি মাধৱী সখীক	মণ্ডপ পাতিছে গুঞ্জ ভোমোৰাই নন্দন কানন বেঢ়ি ধৰি সৰে	বহিব বসন্ত মেলা সজাই ফুলৰ দোলা । পাতিলেহি সুৰবালা গাথে বৰণৰ মালা ।

উচৰৰ ৰাণী	মাধৱী সখীৰ	মুখত মিচিকি হাঁহি
ওৰণি তলতে	গোলাপী গালতে	ফুলে পাৰিজাত পাহি ।
অতি অতুলন	পোনৰ যৌৱন	সোণৰ সখীৰ গাত
ভিৰবিৰ চকু	জিলমিল বুকু	মদন পিচলে তাত ।
বসন্ত আহিছে	সখীয়ে হাঁহিছে	আদৰি আনিছে গই
মিলিছে উভয়ে	প্ৰকৃতি ৰাজ্যত	ফুল-ধেনু শৰ লই ।
সুখৰ বেহানি	বেহায় সৱাই	নিৰানন্দ নাই তাত
ফুলৰ বুকুত	ভোমোৰাই নাচে	চুহি প্ৰেম-পাৰিজাত
ইমানতো মোৰ	থিৰেৰে থাকিব	পাৰেনে উৰুঙা মন
থাক ঘৰ-বাৰী	ওলালোঁ বৰাগী	ললোঁ তুলি বোণখন ।
গীত গাই গাই	নিয়বৰ পানী	সখীৰ গালত দিম
বসন্ত মেলাৰ	সকলো অমিয়া	পৰাণ ভৰাই পিম । ১০২১২০

দহিকতৰা

—এক—

দহিকতৰা ! দহিকতৰা !

কোন স্বৰগৰ দিলিহি বতৰা

কোন অমৰাৰ সুধাৰ নিজৰা

কৰ্ণেদি তোৰ বাগৰি পৰে ;

ছয় বাগ ছত্ৰিশ বাগিনী

সৃষ্টিৰ আদিৰ অপূৰ্ণ কাহিনী

শিকালেনো কোনে গাব এইদৰে ?

—বাজীকৰ বিশ্বখনিকৰে ।

—ছই—

শুনো মানে শুনো আৰু শুনো
 কত কথা মনে মনে শুনো
 উটি যাওঁ, ভাহি যাওঁ—মহাসুখে কল্পনাৰ ভাব তৰঙ্গত
 নাই চিন্তা পাহৰোঁ সংসাৰ
 ভয় ভ্ৰান্তি ভাবনা অসাক
 মনোহৰ সঙ্গীতৰ—ধাৰাসাৰ সুধা-বৃষ্টি ধৰাৰ বুকত !

—তিনি—

ভাহি ভাহি সেই সঙ্গীতত
 স্বৰগৰ সিংহ-ছৱাৰত
 হম গই উপনীত—তই প্ৰিয় দেৱদূত দহিকতৰাবে
 ই যে মোৰ স্বপ্ন দিঠকৰ
 বংশীধ্বনি যমুনা পাৰৰ
 মৰতৰ নৰ হই—স্বৰ্গ-সুখ কৰোঁ ভোগ বহি দেৱতাবে !

—চাৰি—

ইকি হায় শেষ হল গীত
 সুখ-স্বপ্ন হল অন্তমিত
 যবে নৰ ততে বেলোঁ—আঁতৰিল মোহময়ী মায়া স্বপ্নপুৰি ;
 বতাহত ভাহি বিণি বিণি
 এতিয়াও সেই গীতিধ্বনি
 হিল্লোলিছে হৃদয়ত—উথলিছে স্নমধুৰ স্ৰবৰ লহৰি !

পাটমাদৈ

—১—

ঐ গাভৰু পাটমাদৈ ! কোন বজাৰ কুৰীয়া হৈ
কোন দেশৰ পাটত বহি
কিনো মনৰ বিৰাগত ;
বিহগী জনম লই মুকলিমুৰীয়া হই
ফুৰ আঙি নাচি বাগি
প্ৰকৃতিৰ বন্য কাননত ?

—২—

গছৰ ডালত কটাই বাতি ফুলৰ লগত সখী পাতি
বসন্তৰ লগত পীৰিত্তি কৰি
তোৰ উলহমালাহ গাত—
ছালি ধৰি ফুৰ ঘনে ঘন সাজি পাৰি অতি বিতোপন
উৰি যাত্ৰ, উৰি যাত্ৰ মন
ফাণ্ডনৰ দৰ্শন মলয়াত ।

—৩—

লাবনী তই গুৱনী তই পাখিলগা অপেচবা হই
উৰি যাব পলাই
দেখা দি লুকাই—ঐ মায়াবিনি !
ইদৰেই উবা মানি বাজপাট সূদা কৰি
বাজসুখে আমুৱাত
কৰিলিনে শূন্য বাজধানী ?

—৪—

বচকি ! সৰা শেৱালি গচকি নাচোন মাৰ তই থমকি
 দেও দি দেও দি বিচাৰি ফুৰ
 কোন দূৰণিৰ লগৰীয়া ?—

মোকো দে তোৰ লগৰী হব ইঁহি উলাহৰ ভাগ লব
 আপোন ভাৰত তোৰ দৰে
 নাচি বাগি হওঁ মতলীয়া ।

৪।৩।২৪

ফুল-কোৱঁৰ

সাজি পাৰি আহিল আজি
 কোন ৰূপহীৰ বব ?
 মালিনীৰ ঘৰত কদম তলত
 তাৰেই পয়োভব !

পখিৰাজত আহিল কোৱঁৰ
 সখীৰ বতৰা পাই ;
 ওলাই আঁহা ৰূপকুৱঁৰি !
 মাটিত মঙল চাই ।

সেউতী ফুলি, মালতী ফুলি
 ফুলি খৰিকাজাঁই—
 গথা যে হল বৰণৰ মালা
 ববৰ সকাম নাই !

শুৱনি তোমাৰ লৱণু তনুৰ
 জেউতি চৰিব ভাল ;
 ফুলকোৱঁবে পাৰটি বুকুত
 চুমাৰে ভৰাব গাল ।

পুৱাৰ পৰাই কইনা হই
 পিন্ধি আছা সাজ ;
 মেলি দিয়া সখি, হিয়াৰ ছুৱাৰ
 আৰু কিহৰ লাজ !

দেখি ই ছবি বচিছে কবি
 প্ৰেমৰ নতুন গান ;
 কবিতা ফুলৰ এই মালাধাৰি
 ফুলকোৱঁবৰ দান ।

২৬২৬

কাঞ্চনীৰ কথা

বিহগী কবি শ্ৰীযুত বঘুনাথ চৌধাৰীদেৱে আনি তেখেতৰ খিড়িকী মুখত বোৱা এপাহ ফুল
 ফুলি থকা এটা অৰুণমান কাঞ্চন পুলিৰ কথা । সৌভাগ্যক্ৰমে বৰ্ত্তমানে সেই কাঞ্চন জুপি
 এই লেখকৰ ফুলনিত । ২০৩৩৭

দোকমোকালিতে

কাঞ্চনীয়ে উঠি

ফাঙনী মলয়া বাত—

লাহতী খোপাত

পিন্ধি ফুল এটি

কবিক লগালে মাত ।

মোৰ ফুলপাহি জহিব সৰিব

নেথাকে যে চিৰকাল—

তোমাৰ কবিতা সদায় থাকিব

মানুহে বুলিব ভাল ।

মৰতত থাকি স্বৰগত ৰূপ

ভুমি নিতে কৰা ধ্যান,

ষাকে ভালপোৱা তাৰে গান গোৱা

কৰা অমৰত্ব দান ।

বই আছোঁ আজি আশীষ বিচাৰি

এপাহি কুমুম লই—

তোমাৰে পালিতা নিচেই আজলী

অকণি কাঞ্চনৌ মই ।

দিয়া, দিয়া কবি স্বৰগৰ ৰূপ

বঙ চিৰকাল ফুলি—

আঁচল পাতিছোঁ মিনতি কৰিছোঁ

লোৰাটো লেখনী তুলি ।

১২৩৪

টগৰৰ কথা

চতৰ শেষত ৰূপহী বহাগী

পালেহি পদূলি কাষ—

নতুন জীৱন, নতুন যৌবন

কত আশা-অভিলাষ !

গালত গোলাপ, ওঠত কুঙ্কুম
হাতত জেতুকা বোল—
কপৌ ফুলৰ লাহতী বেণীত
মালতী আমোলমোল !

অশোক আকুল, ৰূপহ বকুল
ৰঙতে উপচি পৰা,
কাঞ্চনীয়ে সউ ওৰণি গুচাই
শুৱনি কৰিলে ধৰা !

বুঢ়া টগবৰো বগৰ লাগিল
মোৰ ফুলনিতে ৰই—
উলাহে অধীৰ উতলা শৰীৰ
ৰঙতে বিতত হই !

অতি হেপাহেৰে শুকুলা ফুলেৰে
চাকিলে গোটেই গা,
ফুলাম কোলাত বহি বহাগীয়ে
পীৰিতি জনায় বা !

মৰমৰ সখী বিছৰতী পখী
দিনৰে দিনটো ৰই
যোৰা নাম গালে বুঢ়া টগবৰে
বহাগীক যোৰাই লই ।

প্ৰতিটো ফুলতে স্মৰতি-নিৰ্যাস
মনৰ ওপুত কথা,
গধূলিৰ বতাহে চোৱঁৰ ধূলালে
বুজিলে হিয়াৰ ব্যথা !

দীপাজী

উলাহৰ মাদলী আজি যে বহাগী
 নোৱাৰে থিৰেৰে বব,
 প্ৰণয়ী জনক নিবাস নকৰি
 হৃদয় বিলাই দিব ।
 বিচাৰি আহিছে চেনেহৰ কোলা
 উৰণ দোলাত চৰি,
 বমক জমক লগাই চমক
 মদন মদিৰা ভৰি ।
 সবগী দেৱীক বুকুত সাৱটি
 গালতে চুমাটি খাই
 টগৰৰ গাত ডেকাধনি লাগে
 গাভৰুৰ পৰশ পাই !
 ফুলনিত মোৰ প্ৰণয়ৰ মেলা
 যৌবনৰ জয় বোল—
 মই ক্ষুদ্ৰ কৰি, স্বৰগৰ ছবি
 চাই আজি যাওঁ ভোল ।
 ইমান মাধুৰী অকলই মই
 নোৱাৰোঁ কৰিব পান,
 আঁহঁ যতমানে সৌন্দৰ্য্য-সাধক !
 ই যে সুন্দৰৰ দান ।
 পাহৰা যতনা কামনা ভাবনা
 শতেক সংসাৰ লেঠা ;
 সুন্দৰৰ গান, সুন্দৰৰ ধ্যান
 এয়ে টগৰৰ কথা ।

বকুলীৰ কথা

বিজন বাটত নিশা জোনাকত ফুৰোতে নিৰলে মই
 নলয়া এছাটি আহি কই গল— বকুলী যে আছে বই !
 দেৱতা-জীয়াবী আকাশত ঘৰ আকাশত জন্ম ঘাৰ
 সেই সুন্দৰোয়ে ধূলিত বাগৰি বিচাৰে পৰশ কাৰ !

জিলমিল কৰা স্বৰগৰ তৰা নিজন কানন ভৰি
 ইপাহি সিপাহি আছে হাঁহি হাঁহি ছবৰি বনত পৰি ।
 ওখ বিৰিখৰ অতি মৰমৰ ফুলাম বুকুৰপৰা
 এটি এটি কৰি সৰি সৰি পৰি গুৱনি কৰিছে ধৰা ।

তুলি ললোঁ মই আলফুল কই আঁজলি ভৰাই ফুল
 ভাবিলোঁ মনতে দেৱতাৰ বস্তু নাই যে অলপো ভুল !
 কোন ৰূপহীৰ ছিঙি সাতেশৰী ডিঙি সূদা কৰি হায়
 সহস্ৰ মুকুতা পৰি আছে সউ বুটলি লওতা নাই !

কচোন লাহৰী অ'মোৰ বকুলি ! মনৰ সকলো কথা
 তোৰে মোৰে যেন কোনোবা জনম এডালি স্মৃতাৰে গথা !
 ডাঙৰ দীঘল কৰি যি গছে তুলিলে তালিলে তোক
 সেই গহ এৰি মাটিত বাগৰি জনাৰ কিহৰ শোক !

সন্ধিয়া বায়ুক কৰিছ বিভোল গোন্ধত আমোলমোল
 কিয় বাকু তই বুঢ়া বিৰিখেৰে ছিঙিলি মায়াৰ দোল !
 অতি আথেবেথে কলে বকুলীয়ে— আকাশ নাগে ভাল,
 বম সৰু হই বৰ হবলই নিবিচাৰোঁ কোনো কাল ।

এৰি থই কোলা
পিতৃ বনস্পতি,
পবনে গোপনে
ৰচিছোঁ যতনে

আলাসৰ দোলা
জনাও প্ৰণতি
হৰিছে সবনে
দেৱতাৰ বেদী

মনত বেজাৰ নাই,
চৰণত ললৌ ঠাই।
সুৱাসিত গন্ধৰেণু
উলাহে নাচিছে তনু।

প্ৰকৃতি দেৱীৰ
ফুল-শয্যা ৰচি
বাসৰ ঘৰৰ
প্ৰকৃতি কইনা

মিলন-কুঞ্জত
দিছোঁ উপযাচি
সুৰতি নিৰ্ঘ্যাস
বসন্ত দৰাৰ

মধুৰ মাধৱী ৰাতি
ফুলেৰে আসন পাতি
চৌদিশে বিলাই দিওঁ
মিলন-মাধুৰী পিওঁ।

দিগন্ধনাসৱে
প্ৰণয়ী জনক
বুকু উদি কৰি
লাগে মাথোঁ মোক

ফুলচাকি গুঠি
প্ৰেয়সীয়ে দিব
দিছোঁ সকলোকে
প্ৰতিদান তাৰ

খোপাত পিঙ্কিব তুলি
ফুল উপহাৰ বুলি।
গন্ধভৰা অৱদান
পদৰেণু ছুটিমান।

বাটৰুৱা জনে
পৰম পিতাৰ
মাটিতে হাঁহিম,
মাটিতে মিলিছে

মোৰ মূৰতেই
পুণ্য পদৰঞ্জ
মাটিতে নাচিম,
সাতোখনি স্বৰ্গ

দিয়ক চৰণ-ধূলি,
বম যে শিৰত তুলি।
মাটিতে ফুলিম ৰই
মাটিতে মিলিম মই।

এখানি হিয়াৰ
স্বস্তক সময়
আকুল হিয়াৰ
স্বৰগৰ শোভা

এনে মৰ্মবাণী
বলোঁ থিৰ হই
বিপুল আবেগে
জলে পুণ্যপ্ৰভা

বকুলীয়ে কলে মোক ;
পাহৰি পিয়াহ ভোক।
জগত উপচি যায়—
দশোদিশ উজলায় !

গোলাপৰ কথা

বোছৰাৰ বাণী গোলাপ মই
সেউজী বোখা মূৰত লই
দেশৰ পিছত ভ্ৰমিছোঁ দেশ
কতনো বেশ চাইছোঁ বই ।

চিৰাজৰ পৰী মোৰ সহচৰী
সজাই পৰাই পঠালে মোক—
হেলাৰে জিনিলো গোটেই ছনীয়া
ৰূপতে মজালোঁ তিনিও লোক ।

নাচে বুলবুল হই মছগুলা
গজল গানৰ লহৰ তুলি,
গুলা বাগিছাত কত ছাহাজাদী
মোৰেই কোলাত পৰিল ঢলি ।

মোকেই চাই মাতাল ওমৰ
গোলাবি চিৰাজী হাতত লই,
দৰদী কবিৰ প্ৰিয়াৰ গালত
আপোন পাতনি ফুলোঁ। যে মই !

হাফিজে বচিলে ৰুবায়াৎ-মালা
কবি চাজাহানে গাখিলে তাজ,
মোৰে পৰশত মহা হৰষত
শত উৰ্বশীয়ে কৰিলে সাজ !

হেৰেমতো মই, কাৰেঙতো মই
 মন্দিৰতো মই লভিছোঁ স্থান ;
 স্বৰ্গৰ অপ্সৰা কিম্বা বাৰাক্ৰনা
 কৰিছোঁ সমানে আনন্দ দান ।

তুমি আজি কবি, আৰু মোৰ ছবি
 মৰম যেতিয়া কৰিছা দান ;
 তোমাকো পিয়াৰা, ষাচিছোঁ মদিৰা
 পিয়লা ভৰাই কৰিব পান ।

মলয়াত ফুলি পাহি মেলি হাঁহি
 পুৱা নিয়ৰত কৰিছোঁ স্নান ;
 বাগিছাতে থাকি দিছোঁ হিয়া বাকি
 মেলি দিছোঁ মোৰ কোমল প্ৰাণ ।

ইৰাণ-নন্দিনী নহওঁ বন্দিনী
 বিশ্ববিজয়িনী গোলাপ মই—
 হাতো নেমেলিবা, পাতো নিছিঙিবা
 মাতিছোঁ তোমাক কাবউ কই ।

সকলো দেশতে, সকলো যুগতে
 নাচিছোঁ, হাঁহিছোঁ, ফুলিছোঁ বই—
 যদিও হিয়াৰ মুকলি দুৱাৰ
 ধৰা দিয়া নাই কাকো কতো মই ।

কবিৰ মাথোন কাব্য কাননত
 কনক-কবিতা যেতিয়া ৰাজে,
 পৰাজিতা মই বিৰাজিতা হই
 সপি হিয়াখনি লাজুকী সাজে ।

(মই) মৰম-কাঙালী কবিৰ হুলালী
 হুনীয়া দৌলত নালাগে মোক ;
 পিন্ধো জাতিস্বাৰ কবিতাৰ হাৰ
 পাহৰোঁ পিয়াহ, পাহৰোঁ ভোক । ১৫।৩।৩৭

মালতীৰ কথা

লাজুকী মালতী মই কুঞ্জে কুঞ্জে আছোঁ বই
 বতাহত চউ খেলি ;—
 আহিবা জগৎ-পতি তোমাতেই বাধি মতি
 হাঁহি আছোঁ পাহি মেলি ।

পুৱাতে অৰুণে আহি মাৰি মিচিকিয়া হাঁহি
 ওৰণি গুচালে মোৰ ;
 নিয়ৰ কণিকাই খই গল ওলোমাই
 মুকুতাৰ মণিবোৰ ।

আজলী কুসুম মই ভকতি-নৈবেদ্য লই
 তোমালই আছোঁ বই ;
 আহিবা যেতিয়া তুমি ছুটি চৰণত চুমি
 শত ধন্য হবলই ।

ৰঙিলা পখিলা সখী মোৰ হাঁহি-মুখ দেখি
 ঘনে আহি জুমি চায় ;
 ভোমোৰাই গাই গান খোজে মোৰ হিয়া দান
 তাত হায় শাস্তি নাই !

দিব পাৰ্শ্বো মাৰ্থো ভেটি চৰণত চুমা এটি
 লৰা প্ৰিয় নিঘিনাই—

সন্ধিয়া চাপিছে কাষ যত আশা অভিলাষ
 মনতেই মাৰ যায় !

বিদায় কালৰ কথা শুনাহি জীৱন-সখা
 হে চিৰবাস্তিত ধন !

ভক্তিভৰা অশ্ৰুণীৰ অভাগিনী মালতীৰ
 কৰোঁ শেষ নিবেদন ।

ইপাহিৰ পিছে মই সিপাহিত জন্ম লই
 জন্মে জন্মে দাসী হম,

একে আশা পালি বম হে সুন্দৰ মনোৰম
 তুমি চিৰপ্ৰিয়তম !

১০।৪।৩৪

কামিনী

পদূলি মুখত বই গধূলি বেলিকা
 হাঁহি থকা যেন অতি ৰূপহী বালিকা !
 লালগী কামিনী তই ইমান ধুনীয়া
 কাচি নিলি মন মোৰ হাঁহি মিচিকিয়া ।
 মলয়াত মেলি দিলি গোকৰ সফুৰা
 আপোন ৰাগীত হলি আপোন-বিভাৰা ।
 অকলই আছ বান্ধি মিলনৰ লাক
 প্ৰণয়-কুঞ্জত যেন ষোড়শী গাভৰু ।
 আহিব আত্মিৰ বুলি দেৱতা প্ৰাণৰ
 লই আছ পুষ্পপাত্ৰ অৰ্থ্য হৃদয়ৰ ।

পদূলি ওলাই চালোঁ আথেবেথে
 উলাহে নধৰে হিয়া—
 সোণৰ বভাৰ সভাৰ মাজত
 সোণপাহী মোৰ প্ৰিয়া !
 সোণৰ সাতেশৰী আছে ছিঙি পৰি
 নেলাগে পুৰণি মণি,
 সেই সোণেৰেই উপচি পৰিছে
 ছুৱৰি দলিচাখনি ।
 অতীজৰ সেই সোণৰ লঙ্কাতো
 নাছিল ইমান সোণ,
 মোৰ পদূলিত বাগৰে মাটিত
 বুটলি লগুতা কোন !
 দৰদৌ কবিৰ প্ৰিয়া সোণপাহী
 অলকা তিলকা বাজে ;
 নতুন সোণৰ মণি থাক পিন্ধি
 নিতউ নিজকে সাজে !
 নিবিচাৰোঁ আৰু পৃথিবীৰ বিত
 কঙাল নহওঁ মই ;
 হেলাৰে স্মৃধিম যক্ষ লক্ষ জন
 প্ৰিয়াক বুকুত লই ।

গন্ধমালতা

যৌবনৰ দেৱতাৰ কৰি আৰতি
পদূলিত ফুলে মোৰ গন্ধমালতী !
সুবাসিতা দিশবধু কুঞ্জ-কামিনী
সাজে বিলাসিনী আজি মধু-যামিনী ।
মৃচ্ছ মন্দ মকবন্দ—মৃগনয়না
মন্মথ-মোহিনী কিনো স্বৰ্ণবৰণা !
ললিত বলিত তনু বঞ্জিতা বাণী
কুক্কুম চন্দন আনি সানে হিমালী !
জলমল চক্ৰাতপ—দীপ্ত তাৰকা
কৌমুদী-প্লাৱিত তৃপ্ত মৰ্ত্য-অলকা !
সুশোভিতা সুসজ্জিতা বিশ্বনায়িকা
মঙ্গল-মধুৰ গীতি গোৱা গায়িকা !
প্ৰচাৰে পবনে চোৱা ফুল কবিতা
মদনৰ সাজে তুমি আহাঁ দেৱতা !
বৰণৰ ফুল তুলি গাথা মালিকা
বসময়ী মধুময়ী অভিসাৱিকা !

১২।১১।৩৬

ইন্দুমালতী

(১)

স্ব'লোকত

মগ্ন হই

হেমন্ত কোঁৱৰে

কৰিলে সাজ ;

চন্দ্রালোকে তন্দ্রা ভাঙি
ইন্দ্ৰমালতীৰ
 গুচালে লাজ !

(২)

শুভ্র সমুচ্ছল কিৰীটি কুণ্ডল
 হিমৰ মুকুট
 হিমৰ হাব ;

হেমস্তই আজি ৰূপবস্ত হই
 বাসৰ ঘৰৰ
 পালেহি দ্বাৰ !

(৩)

নন্দন বনৰ ইন্দ্ৰকাননৰ
 মালতীপাহিৰ
 বিচাৰে মউ,

হিমৰ বিন্দুৰ গাথে হেমহাৰ
 ৰূপৰ সিদ্ধুত
 বাগৰে ঢউ !

(৪)

গন্ধমালতীৰ বন্ধ খোপাটিৰ
 মন্দ মলয়াই
 স্নগন্ধ আনি

বিতৰিছে আজি বিলনীয়া সাজি
 সজাই কুঞ্জত
 নিকুঞ্জ বাণী ।

(৫)

পঞ্চশবে আহি ফুলাম মঞ্চত
 ছই হাতে ধবে
 ফুলৰ বাণ ;

বঙতে ৰূপহী মেলিছে চুপহি
 যাচিছে সুৰভি
 চেনেহী দান ।

(৬)

ইন্দ্র অৰুণৰ বায়ু বৰুণৰ
 দেখি এই দৃশ্ত
 যৌবন জাগে ;

কাম-মন্দিৰত বন্দী হৈ কোঁৱৰে
 ৰূপ-কুঁৱৰীৰ
 মাধুৰী মাগে ।

(৭)

ৰূপহ প্ৰেমিক গুঞ্জৰি উঠিছে
 মুঞ্জৰি উঠিছে
 ষোড়শী প্ৰিয়া,

ভুলিছে চঞ্চল সোণালি অঞ্চল
 নাচিছে লাহতী
 মালতী হিয়া !

(৮)

ধীৰে ধীৰে অতি প্ৰকৃতিৰ গীতি
 সুরদি বেহাগ
 উঠিছে আজি

অভিসাৰিকাৰ

মদিৰা ক্ৰিয়াৰ

হেমস্ত কোঁৱৰে

লুটিছে আজি !

১৫৬৬

অপৰিচিতা

কটন কলেজৰ বাটচৰাত থাকি এজুপি কুলাম লতাৰ উদ্দেশ্যে। এই লতিকাব ইংবাজী নাম 'প্লবি অব্-দি পাদে'—অসমীয়া নাম কি নাজানো।

(১)

কিনো বুলি সন্মোখন কৰিম ৰূপহি !

অযাচিত্তে দিলি মেলি চেনেহ-চুপহি ;

নিচিনো, নাজানো নাম— জানিববো নাই কাম

যোজন দূৰত থাকি উৰালি পতাকা—

আঁকি দিলি আকাশত প্ৰণয় লিপিকা ।

(২)

কত জন বাটৰুৱা চাপি তোৰ কাষ

বই বই চাই গল কৰি কত আশ ;

অপৰূপ ৰূপ তোৰ লুটি নিলে কত চোৰ

তথাপিতো লুটকাগ ৰূপৰ ভড়াল ;

নাচিছে জেউতি চৰি সেন্দৰীয়া গাল !

(৩)

শুনিছিলো বংশী বাই বিৰিন্দাবনত

কদম তলত বহি যমুনা তীৰত

ফাঁকু খেলি বনমাগী নাচিছিল হাশিজাগি

ৰঙা হল ফাগুনৰ গগন পৱন

ৰঙতে বাঙলী হল গোপীৰ বসন ।

PLEASE HANDLE THE BOOK CAREFULLY.

স্বৰ্গলতা

[বুদ্ধ তৰুৰ বিলাপ]

স্বৰ্গৰ স্বৰ্গলতা তই—কাষ চাপি আহিলি যেতিয়া
মৰমতে কেচাসোণ বুলি—আদৰিলো তোক প্ৰাণপ্ৰিয়া !
শাপগ্ৰস্তা অপেস্বৰা বুলি—তুলি ল'লো স্বৰ্গলতা তোক
ছল চাই শতৰু শালিলে—কামদেৱে শৰ হানি মোক !
কেচা হালধিৰ গাঠি যেন—হাত ছুটি সোণ বৰণীয়া
লয়লাসে ডিঙিত মেবাই—মন প্ৰাণ কৰিলি বলিয়া ।
আলাসতে আলফুল কৰি—চুমা দিগো সোণালি গালত
মাটিগই নিদিলা নামিব—যতনেৰে বাখিলো বুকত ।
লাভ কৰি কুমলীয়া প্ৰিয়া—কেৱলো হিতাহিত জ্ঞান
সমৰ্পিলো উদঙাই হিয়া, ছুদিনীয়া পালো প্ৰতিদান ।
নাভাবিলো সিদিনা অলপো—কৰপৰা আহিলি ললনা
কিয় নোক কৰিলি বৰণ—লুভিলো বিধিৰ ছলনা ।
আচম্বিতে মিলি ছুটি প্ৰাণী—আনন্দৰ জুৰিলো সঙ্গীত—
গাহৰীৰ লৱলু তলুৰ—মুগ্ধ হ'লো নাচোন ভঙ্গীত ।
কত শত আজলী লতাই—মাটিতেই লেউসেউ হই
খুজিছিল প্ৰেমভিক্ষা নোৰ—সকলোকে নেওচিলো মই ।
কত জনী আগবাঢ়ি আহি—চৰণত ধৰিলে মাৰুটি
তোক পাই মতলীয়া হিয়া—কাকো মই নাচালো উলটি ।
বসুধাৰ সাৰ যতমানে—তোকে ম'থো যোগালো প্ৰেমসি,
নিজলই নাথাকিল একো—হ'লো মই প্ৰেমিক সন্তাসী ।

স্বৰ্ণলতা নামত যদিও—আচলতে তৰুণী চূৰুণী
 পিবলই তেজটুপি মোৰ—প্ৰণয়ৰ জ্বলালি অগনি ।
 ঘৰ পাতি শাখিনী তেজাবে—ভাৰগ্ৰস্ত হল দেহা শোৰ
 বাচি আছ লহপহ বৰি—গুচা নাই হাঁহি মুখ তোৰ ।
 অকালতে বৃদ্ধ আছি মই—তয়ে মোৰ হৰিলি যৌৱন
 প্ৰণয়ৰ এনে পৰিণাম—তবে মোক কৰিলি অৰ্পণ ।
 এজনীয়ে এশ জনী হই—আজি মোক ধৰিছ আঙুৰি
 ভাৰগ্ৰস্ত অৱনত মই—প্ৰিয়তমা বাঞ্চসী সুন্দৰী ।
 প্ৰেমলীলা তৰুণ তৰুবে—বৃদ্ধ মোৰ এৰি হাবিলাস
 দশোদিশে হেপা মেলি তোৰ—লজ্জাহীন বণিতা-বিলাস !
 বাৰাঙ্গনা শোৱনি ঘৰত—নিজে মই আনিলো চপাই
 কিনো কৰোঁ উপাধবিহীন—এতিয়া যে প্ৰতিকাৰ নাই !
 সুখা বুলি পিলোঁ হলাহল—ক্ষুধা আজি সমূলঞ্চে লীন—
 সংসাৰৰ অভিশপ্ত হই—গণি আছোঁ মৰণৰ দিন ।
 ৰূপহীৰ ছলনা ৰূপত—নাভাবিলোঁ ভৱিষ্য নিজৰ
 চোৱা আহি এবাৰ জগৎ, শেৰ দশা অন্ধ প্ৰেমিকৰ ।

১৫৬

দেৱী নে ৰাম্ফসী

(পানীমেটেকা)

কজলা ফুলৰ আঁচল উৰাই
 ৰূপহীৰ ভেলা আহিল উজাই ।
 গজলীয়া ডেকা নদ সৰোব্দ
 ৰূপহীৰ ৰূপ দেখি মনোহৰ ;

মাতি কাষলই চকুৰ ঠাৰত
 পাতি দিলে ঠাই বুকুৰ মাজত ।
 কলঙ্ মুখত মোহন মোহনা—
 বজ্জালে গগনা ললিতা ললনা ।
 ভাটিৰ বাতৰি বিলালে লাহৰী
 প্ৰেমৰ গাগৰি ঢালিলে নাগৰী ।
 দেৱী নে মানৱী নত্ৰ ৰাক্ষসিনী
 নকৰি বিচাৰ জনম কাহিনী
 ত্ৰি উন্মাদনা যৌৱন বাগীত
 মঞ্জিল সমূলি প্ৰেম সবদীত ।

ডদিনতে ভায় মোহিনী তৰুণী
 নিজ বেষ ধৰি হল শায়াহিনী ।
 সন্ধুত নিদৰে ৰাক্ষসী কুৱৰী
 হই সৰু ৰাণী গ্ৰাসে ৰাজপুৰী
 ছাটি হৰি বন বিজন বানন
 ড'ল পাত মেৰি টৰিলে যোজন !
 বিংসিনী বেষে নশি গ সৰাক
 দেখিলে গুণনা বিৰল বিপাক ।
 পথাৰ সগাৰ নদী খাল বিল
 গ্ৰাসি সকলোকে হাহে খিন্ খিন্ ।
 সকলোৰে গাৰ তেজ চুহি খাই
 নুগুচে হেঁপাহ হেঁপা নেলি যায় ।
 কুটিৰ হাঁহিত কৰিলে মোহিত
 বিচাৰে লোহিত তপত শোণিত !

শবীর বিকল প্রণয়ীসকল
 অমৃত আশত পিলে হলাহল ।
 দেহী অপেশচরী নহয় রূপহী
 শাখিনী যথিনী মেলিলে চূপহি ।
 নহব মেনকা—হাচনাচানা
 বাফদী মেটেকা—কচুৰিপানা ! ববপেটা ২৯৬

বর্ষা-মঙ্গল

নিদাঘব তপ্ত তাপ সহিব নোরাবি
 ত্রযাতুরা মলিনা ধবণী ;
 আহি পাদে ববঘাব শ্রম সনাবোহ
 হবঘত হাঁহিলে ফুৎনি ।
 আকাশ মার্গত বাজে নেপূৰ কিঙ্কিণী
 বর্ষা-মতী কৰে তাত নৃত্য ;—
 হব হব বব বস নামে সৃষ্টিধাবা
 উল্লাসত ভরি উঠে চিত্ত !
 জিক্মিক বিজুলীৰ পিন্ধি কণ্ঠহাৰ
 যত ম'নে জলদকুমারী
 মবতত দিনে আজি স্বৰ্গৰ বাওৰি
 প্রকৃতিক আদৰি সাধৰি ।
 নবীন নীৰদমালা দেখি মনোৰম
 সস্তাপিত যক্ষ কবি-প্রাণ—
 প্ৰিয়াৰ বিবত-ব্যাথা শোক শীতলাই
 মেঘদূত হন মূৰ্ত্তিনান !
 ববঘাব পৰশত হই সস্তাবিত
 নর প্রাণ বভে চল স্বপ্ন

আনন্দতে ফুলি পৰে বিল-পুষ্কৰিণী
 বুকুভৰা ফুল শতদল ।
 ভৈয়ামৰ বৰনই প্ৰেম প্ৰবাহিণী
 নিজানৰ নিভৰা ঝৰণা
 সকলোৱে গালে এটি দীপক সঙ্গীত
 মিলনৰ বাজিল গগনা ।
 দাছৰী কণ্ঠত উঠে অযুত বাগিণী
 পাপিমাৰ সুললিত তান—
 দেখা পাই বৰষাৰ কৃষ্ণ কেশদাম
 উচ্ছসিত ভাবুকৰ প্ৰাণ ।
 কুমুম স্তৱক বাজি গিৰি শিখৰত
 সুশোভন বন উপবন—
 শ্ৰামলী ওবণি টানি তৰু নতিকাঠি
 কৰে আজি বিশ্ববিমানহন ।
 বাশি বাশি ফুল পাত কৰণি সজাই
 শোভা কৰে বনবিহাৰিণী ;
 বিপুল আবেগ ভৰা ছন্দ বন্দনাব
 বিহঙ্গৰ সূৰ তৰঙ্গিণী ।
 সুন্দৰী বৰ্ষাই যা'চ যত অৱদান
 সুন্দৰৰ চৰণ তলত ;
 সেই সূৰতেই মোৰো আত্মনিবেদন
 প্ৰকৃতিৰ নিকুঞ্জ বনত ।

বাৰিষাৰ ডাক

গৰ্জি উঠা শৰাইঘাট ! এৰা অৱসাদ—
কাণৰ কাষত ব্ৰহ্মপুত্ৰই—বৰে সিংহনাদ ।
ফেনেফোটোকাৰ বথ শতধাৰ, নানানে কাৰো হাক
এই দৰেই তুমি বাঢ়িব লাগে—বাৰিষাই দিয়ে ডাক ।
মাতৃ যে তোমাৰ ভিখাৰিণী—বিচাৰে আজি জয় ;
ছপৰ নিশাৰ বৰষুণও—বান্দি তাকেই কয় ।
জহৰ সূৰ্য্যই তূৰ্য্য বজাই—বদৰে অগ্নি বাণ—
তৃপ্তিৰে তুমি সেই দীপ্তি গই—হোৱা শক্তিমান ।
চাৰিওফালে সহস্ৰ শত্ৰু—বিপদে বৰে গ্ৰাস
জাগা তুমি ভাই, বীৰৰ দৰে—নহলে সৰ্বনাশ !
নাচিছে দেহত বিপুল যৌবন. নামে ভাদৰ বান
থাকক আগত কৰ্মনাশ—কিয় কৰিবা কাণ ?
উৰুশাৰে সোঁ পেৰিছে ঢেঁ, উৰুৱাই বসন গাৰ—
ত্ৰিশূলপাণি উমানন্দই—ৰুবিছে পানীৰ ধাৰ ।
অধৰ্ণাস্তৰ নাশৰণে—শুনাথ গীণৰ বাণী ;
শিৰে শিৰে শোণিত প্ৰেৰ হ—বয় লুটতৰ পানী ।
শক্তি স্বৰূপিনী ব মথ্যাব—শক্তি তোমাত জাগে
বণত ভাগবি নামাৰা পাত্ৰি—মাতৃক মুক্তি লাগে !

পাগ্লাদিয়া

(১)

শ্রদ্ধাতি দেবীৰ
নগনে গোপনে
জিগ্মিষ গাৰ
৩৭১ দৌরনব

পাগলী তনয়া
পিথালে মদিৰা
বাগবিছে পাৰ
মহাপয়োভৰ

ৰূপহী পাগ্লাদিয়া—
উতলা কৰিলে হিয়া ।
উথলি উঠিছে বুকু—
বিঘিনি নামানে একো ।

(২)

দাৰিমাৰ মেঘে
বিজুগী বচকী
কলিঘৰ আজি
গৌৰীশিখৰক

মাদল বজায়
চমকি থমকি
বলিয়া বুকুত
বিগলিত কৰি

বৰষি বাদলধাৰা—
বঙতে আপোনহাৰা ।
তড়িতৰ চিকিমিকি
হিমালীৰ জিকিমিকি !

(৩)

কনুক জুনুক
আন যত সখী
সকলোৱে আজি
অনন্ত যোৱন

নেপূৰ বজাই
ভৈনাম নামিছে
কাছুটি এৰিছে
উপচি পৰিছে

দৌঘল স্নহৰি মাৰি—
পৰ্বতৰ কোলা এৰি ।
তৰুণী মোহিনী সাজে
টিঙে টিঙে শিঙা বাজে ।

(৪)

পাই কি ইঙ্গিত
পাগ্লাদিয়াৰ
আছে স্তম্ভত
অভিসাধিকাৰ

ভৈৰৱ ভঙ্গীত
পাৱন নৃত্যত
পৰাণ দেৱতা
আনন্দ অপাৰ

চৌদিশে খলক লাগে—
শঙ্কৰে টোপনি ভাঙে ।
বাজিছে মোহন বেণু
বাতিছে, মজিছে তনু ।

(৫)

শুনি সি মূৰণা
হাবি বন ভাঙি
স্বৰগতে থাকি
নোৱনীৰ পানী

পাৰিছে কিবিলি
যায় বাহু দাঙি
বৰুণ কছাই
ঘটে ঘটে আনি

উকলিৰ অন্ত নাই—
গাঁও ভূঁই উটুৱাই।
অৰুণক ঢাকি ধৰি
বাথিছে ভড়াল ভৰি

(৬)

গিৰিকুমাৰী
ঢালে ধাৰাসাৰ
উটাই বুৰাই
এনেবে নাচনী

মঙল বাত্ৰাৰ
অমৃতৰ ধাৰ
নোৱাই ধুৱাই
তাতেই ধুৱনী

আজি শুভ ক্ষণ চাই
উলাহৰ গীত গাই।
পিফালে নোহিনী বেশ
আউলীবাউনী কেশ !

(৭)

বৰণৰ মালা
লৱৰি বাগৰি
নামানে প্ৰবোধ—
ফেনে ঘোঁটোকাবে

গাঠি দেববালা
চি ফৰি ভাগৰি
কোনে কোবে বোধ।
বয় শতধাৰে

শ্ৰোৱামী বৰিব যায়—
অলপো আহৰি নাই।
সংহাৰ মুক্তি ধৰে
কল কল নিনাদেৰে।

(৮)

ছুপাৰৰ বানি
একোকে নাচাই
দিগম্বাৰ নিজে
ইকি বিভাষিব।

ঘৰ বাৰী আলি
তল কৰি ষাণ
ডম্বক বজাই
ইকি প্ৰহেলিকা।

পথাৰ সমাৰ খেতি
বোৱাই ৰূপালি স্মৃতি
নচৰায় গিৰিবালী
ইকি সৌন্দৰ্য্যৰ মেল।

(৯)

মিলন মেলাৰ
তোমাৰ তীৰ্ত্ত
হৰষি উঠিছাঁ
যোৱা, আই যোৱা,
নলবাৰী ৪৩৬

মাহেন্দ স্নগত
বিভোৰ ভাবত
দৰশি তোমাক
সেবা এটি লোৱা,

হে আই পাগলাদিনা।
পুলকিত মোৰ হিয়া।
পৰশি শীতল পাৰ—
কৰ্ত্তব্যত অ'গুৱাওঁ।

মৰানদী

মঙলদৈব 'বেগা'ৰ পাৰত—বাৰিষা ১৩৩৩

তেতিয়া—খৰালি

নেদেখোঁ এটুপি পানী তপ্ত বুকুখনি
কৰে মাথোঁ সকলোৱে ঘৃণা—
নাজানো ছুৰ্ভাগ্য কিনো মৰানদী তোৰ
বজা নাই জীৱনৰ বীণা !
নগ্ন বুকু, ভগ্ন প্ৰাণ, নাই কুলু গান
কিয় হেৰ প্ৰকৃতিজীয়াৰি !
হলনে শোধোৱা কৰ, হঠাতে হেৰাল
মিহনৰ মুক্তা মালাধাৰি ?
হলনে সন্তুষ্ট তোৰ হৃদয় দেৱতা
যৌৱনৰ লীলা-খেলা শেষ ;
নতুবা কবিছ কিবা প্ৰেম-অভিমান
লই এই বিৰহিনী বেশ ?
ধেমালি যদিও নদি, দৃশ্য মৰ্মভেদী
চাই মোৰ ভাল লগা নাই—
সংসাৰৰ ধৰ্ম এৰি সত্যাসিনী হলে
লব লাগে অৰণ্যত ঠাই ।

এতিয়া—বাৰিষা

বাজিছে পুনৰ আজি জীৱনৰ বীণা
যৌৱনৰ পূৰ্ণ পয়োভৰ—
মৰা বুকু ভৰা হৃদ, উঠিছে লহৰ
প্ৰণৱৰ—প্ৰীতি উলাহৰ ।

শুকান ফল্লব সোঁত আছিল নীৰলে
 অস্তবৰ গোপন কোণত ;
 হৃদযব দেৱতাৰ অৱহেলা পাই
 অসহন যাতনা প্ৰাণত !
 যতমানে প্ৰণয়িনী সকলোৱে আজি
 পালে মহা নিলন ইন্ধিত ;
 লৰ ধৰ কৰ লই 'বেগৱতী' তই
 মুৰু মই নাচোন ভক্তিত ।
 দূৰ প্ৰেৰাসতো মোৰ আনন্দ অপাৰ
 দেখি সউ ৰূপোৱালি ধাৰ—
 কেনেফোটােকাবে বয় শ্ৰোতস্বিনী নই
 ইযে অতি পুণ্য অভিসাৰ !

কপিলীৰ তীৰত

পুণ্যপ্ৰোক্ত কপিল মুনিৰ
 ধোঁত বৰি পদশ্ৰান্ত বই গল পুণ্য নীৰ !
 সুপৰিত্ৰ পুণ্য তপোবন—
 তোমাৰ তীৰতে দেৱি, হইছিল স্মশোভন ।
 আশ্ৰমৰ হৰিণ হৰিণী,
 চৰিছিল যোৰে যোৰে পান কৰি স্নিগ্ধ পানী ।
 নাই আজি সেই শুভ দিন—
 অতীজৰ ঋষি মুনি অতীজতে হল লীন !

হে আই কপিলী গিৰিসুতা !

তথাপিতো তুমি আজি একেভাবে জয়যুতা ।

বহু দূৰ সেই অতীজৰ—

মহিমাৰ বীণ বাই নাচি বাগি নিৰন্তৰ

বই আছা সেই একেবাহে—

এক্ষুস্তেকো বোৱা নাই, গই ~~দী~~ছা লাহে লাহে ।

মন্দাকিনী ধীৰ গতি ধৰি—

খৰালি বইছা তুমি, বাৰিষা উতলি পৰি

ফুলি পৰা ভৰা ঘোৱনৰ

কৰি যত লীলা-খেলা তীব বেগে দিছা লৰ ।

তোমাৰ মুখত সেয়ে আজি

অতীজৰ পুণ্য গীতি উঠিছে সঘনে বাজি ।

তাকেই যেন শুনিছো মই,

তোমাৰ তীৰত আজি ভাবত উতলা হই ।

শুন-গাথি যত পুণ্য কথা—

গই আছোঁ অকলই নাই দুখ, নাই ব্যথা ।

পাহৰিছোঁ প্ৰয়াসত মই—

আছিলোঁ ইয়াতে যেন, চিৰ-পৰিচিন্তা নই ।

ভ্ৰমিছিলো তোমাৰে তীৰত—

(যেন) ভ্ৰমি আছোঁ এতিয়াও পুণ্য মুনি-কাননত ।

নাচি থক ৰূপোৱালি চউ—

সেয়ে মোৰ হৃদয়ত কৰি থক খোঁকিবাথো ।

চাই তমু পুণ্য বাৰিধাৰা—

ইদৰেই যেন মই হই থাকোঁ আত্মহাৰা ।

বৰগঙ্গা

নগাঁও জিলাৰ 'মিদিৰ পৰ্বত' এলেকাত 'বুঢ়ীগঙ্গা', 'বৰগঙ্গা' আৰু 'উৰ্দ্ধগঙ্গা' নামেৰে সৰু নৈব নিচিনা তিনিখনি জুৰি পোৱা যায়। ভালেমান পৰ্বত বগাই বহু ওপৰৰপৰা বিঠাইত বৰগঙ্গা তললৈ নামিছে সেহ ঠাইৰ দৃশ্য অতি মনোবৰম। তাত বহুত শিৱলিঙ্গ, কপিলা গৰু আৰু আন দেৱদেৱীৰ শিলামূৰ্ত্তি পৰি আছে। 'মহামায়া পৰ্বত' আৰু 'গৰু-কটা পৰ্বতো' এই অঞ্চলতেই। বুঢ়ীগঙ্গা যমুনা নৈত পৰিছে। এই ঠাইবোৰৰ ইতিহাসিক ইতিবৃত্ত বিজ্ঞজনে পোহৰ পেলাবলৈ ভালেমান নতুন কথা জনা যাব। কোৱা বাহুল্য যে অটম পৰ্বত শালনি আদি অতিক্ৰম কৰিহে বৰগঙ্গাৰ দৰ্শন পাব পাৰি আৰু সেই ঠাইৰ নিগাজী অধিবাসী সকলোখিনিয়েই সৰল মিকিব মানুহ।

—পাৰ্থোৱা, মিকিবপৰ্বত ৪৩১

কুলু কুলু শব্দ কৰি	পৰ্বতে পৰ্বতে লৰি
নামিছাহি ভৈয়ামত	লটিকৰ গুৰু বাৰিধাৰা !
আজিও যে ভগীৰথে	আকাশী গঙ্গাৰ দৌঁত
নমায় ইয়াতে যেন	ওখ সউ আকাশৰপৰা।
সদাশিৱে শিলা হই	ইয়াতেই আছে বই
পান কৰি তোমাৰেই	এপৰাশি অমিয়া মাধুৰী ;
নিতউ পখালি পান	পূজিছা জাহুৰী মাৰ,
কল কল নিনাদেবে	সুমধুৰ শঙ্কৰনি কৰি।
কাঠনি বননি ভাঙি	কিনো এনে কথা পাঙি
উল্বনি আৰে আৰে—বই আছা	ভূমি ধাৰে ধাৰে—
প্ৰকৃতিৰ সহচৰ	আদিবাসী মানৱৰ
দূৰত জুপুৰি ঘৰ—ঠায়ে ঠায়ে	আছে ছয়ো তীৰে।
কঁহুৰাই বই বই	হাতত চোৱঁৰ লই
মৰ্যাত চউ খেলি—তোমাৰেই	সেৱিছে চৰণ
শাল-তৰু যতমানে	সকলোৱে প্ৰাণপণে
তোমাকেই আছে বখি—	স্বশো ভন বিচিত্ৰ কানন !

পূজোঁ। বুলি মহেশ্বৰ দেৱ-তৰু নাগেশ্বৰ
 কলটীয়া শিৰ তুলি—শাৰি শাৰি মন্দিৰ সজাই
 গহীন যোগীৰ বেশে পৰ্ব্বতৰ পাদদেশে
 বহি আছে কতকাল তোমাৰেই আশীৰ্ব্বাদ পাই।
 মাধবীৰ ফুলহাৰ মধুময়ী মল্লিকাৰ
 হই অতি জাতিস্কাৰ শোভা কৰে গিৰিপাদমূল ;
 আৰু যত বনপুষ্প মনোহৰ লতাগুচ্ছ
 তোমাৰেই ক্ৰিয়াকুঞ্জ সাজি দিয়ে ৰূপহ অতুল !
 নিশাব একাব ঠেলি পুৱাতে ওলাই বেলি
 দিনমান প্ৰকৃতিক নানা সাজে সজাই পৰাই—
 বগ্না হই উঠি অলি সন্ধ্যাবেলা পৰে ঢলি
 সেন্দূৰেৰে তোমাৰেই চৰণৰ জেউতি চৰাই।
 নিশাৰ আকাশী পথ— শশমুগে টানে ৰথ
 উজলাই জোনে পুনু—দৃষ্টি কৰি তোমাৰেই ফালে ;
 জনমল জেউতিত ৰূপোৱালি হাঁহিটিত
 তোমাৰ বুকুত আই, হীৰা কি মুকুতা মণি জলে !
 বেতিয়া একাব ৰাতি নজলে জোনৰ ভাতি
 জুৰ লয় জোনবায়ৈ আকাশৰ অন্তেসপৰত
 জিকিমিকি জোনাকীয়ে নাচি নাচি পৰ দিয়ে
 টিমিকি টিমিকি জলি তোমাৰেই পুণ্য প্ৰাঙ্গনত !
 প্ৰকৃতিৰ প্ৰিয় অতি বৃক্ষলতা নানা জাতি
 জোগান ধৰিছে সৰে তোমাৰেই পূজাৰ সস্তাৰ ;
 গাই স্নললিত গীত পুৱা সন্ধ্যা আৰতিত
 নানা জাতি বিহঙ্গমে খলকি লগায় ছনো পাৰ !

তলে তলে পাতালেদি যদিও বইছে সোত
 মহিমাৰ পুণ্যপাত্ৰ—এতিয়াও শূন্য হোৱা নাই ;
 আহিলে ওচৰ চাপি সৰ্ব্ব পাপ তাপ নাশি
 এতিয়াও দিয়া আই, সকলোৰে হিয়া শীতলাই ।
 উৰ্দ্ধগঙ্গা, বুঢ়ীগঙ্গা তোমাবেই ভিন্ন ৰূপ
 বই আছে নিৰন্তৰ তোমাবেই দুটি পুণ্য স্মৃতি ;
 তোমাৰ কৰুণা ৰাশি বনৰাজ্য অধিবাসী
 পায় আছে সৰ্বদায়—সিসৱৰ প্ৰতি দয়া অতি !
 আজি মোৰো মহাপুণ্য জীৱন মানিছো ধন্ত
 ৰব পাৰি একস্তুক স্মপৱিত্ৰ তোমাৰ ভীৰত ;
 স্নানিশ্ৰল স্নানীতল পান কৰি গঙ্গাজল
 হৃদয় পৰিছে শীত—মহানন্দ মিলিছে মনত ।

শাৰদী

উজ্জিত পিন্ধি শেৱালিৰ হাব—
 নীল আকাশৰ ওৰণি টানি আহি পালে সউ শাৰদী ৰাণী
 কঁপিছে মোৰ বীণাৰ তাঁৰ ।
 স্মৃচিকণ বাট নাই বোকা বালি ;
 ধীৰে ধীৰে তাত চলায় ভৰি ৰুণ্ জুন্ জুন্ শব্দ কৰি
 চাই মোৰ ফালে ওৰণি ফালি ।

কৈলাস-কানন সূদা কৰি থই
নিজ মাতৃভূমি হিমাদ্ৰি দেশ চাবলই আহি চেনেহী বেশ
সস্তানৰ পূজা হেপাহেৰে খাই ।

যৌতুকীয়া দেশ মোৰ কামৰূপ
ইয়াতো আয়ে দিছে ভৰিধূলি বাজ মোৰ বীণ জয় মাতৃ বুলি
বাজে শঙ্খ ঘণ্টা, জলে দীপ ধূপ ।

শাব্দী মোগত সুরগা মিলাই
লখিমী আয়েও বৈকুণ্ঠ এৰি অঞ্চল দোলাই আহিছে লৰি
ধানৰ খেতিৰ জেউতি চৰাই ।

বিবিন্দাত বাজে শ্ৰামৰ বেণু—
নাচে তালে তালে গোপিকা প্ৰাণ ভাহি আহে তাৰ আকুল তান
ফুলনিত উৰে ফুলৰ বেণু ।

জোনায়ে হাঁহে তাকেই চাই
বিলৰ বুকুত লহৰ তুলি কুমুদবালাক চুমিম বুলি
সোণালি স্নযোগ থিতাতে পাই ।

সস্তাষো তোমাক শাব্দী বাণি !
পীৰিত্তিব এটি বনগীতি গাই শেরালি তৰতে চুমাটি খাই
মৰম মাদুৰী গালত সানি ।

কিনো আছে মোৰ দিগু উপহাৰ—
নিজ গুণে তুমি নিজে তুষ্ট হোৱা বীণধনি লোৱা, গীত এটি গোৱা
নমোৱা আকাশী স্নহমা ধাৰ । ৫৬৬

মদিৰা

নীল আকাশত শুকুলা ডাৰবে খেলিছে ৰূপালি ভেল,
মোৰ পদূলিত শেৱালী কাঞ্চনে পাতিছে বিয়নী মেল।
শাৰদী জোনায়ৈ ওৰণি শুচালে ছুগালে হিমালী সানি
শেৱালী সখীয়ে সাজিছে পাৰিছে আঁৰিছে মুকুতা মণি !
লুইতে এৰিছে যুজাৰুৰ বেষ জিৰণি আকুল হই
কঁহুৱা কোৱঁৰে হিয়া শীতলায় হাতত চোৱঁৰ লই।
বনঘোষা গীত গায় তটিনীয়ে নিজৰাই তোলে পানী—
ভেট কলিটীয়ে মিচিকি হাঁহিছে জোনাকত গুঠিছে বেণী ;
লহু লহু কৰি নাচে দখিনাই ধানৰ খেতিত গই
হাঁহেঁ হাঁহেঁ মুখ আই লখিমীৰ আগত প্ৰদীপ লই।
এলুৱা মধুৰ চন্দ্ৰাৱলী ৰাতি গোঁদায়ৈ পাতিলে ৰাম
কদমৰ তলত মুৰুলী বজালে গোপিকা চাপিলে কাষ।
তাল তমালেও চেও পৰি ধৰি লগতে তুলিলে তান—
উখলমাখল কালিন্দীৰ জল ষোল হাজাৰৰ প্ৰাণ !
ময়ূৰসকলে পেখন ধৰিলে ময়ূৰী থাকিলে চাই
বনৰে হৰিণী শুনিলে ৰাগিণী সপোন কাহিনী প্ৰায় !
এলুৱা মধুৰ চন্দ্ৰাৱলী ৰাতি উমাই মাগিলে বৰ
সেইটি ছেগতে চন্দ্ৰশেখৰক মদনে হানিলে শৰ।
এলুৱা মধুৰ চন্দ্ৰাৱলী ৰাতি সপোন-কোৱঁৰ আহি
কুৱঁৰী উষাৰ গালত চুমিলে ফুলাই গোলাপ পাহি।

সেই সকলোট মধুময়ী স্মৃতি অতীজৰ সুখৰেখা
 আছে হাঁহি হাঁহি যায় ভাহি ভাহি আকি দিয়ে চিত্ৰলেখা ।
 আজিও জোনায়ে কৰিয়েই আছে মহুৱা-মদিৰা দান
 তাৰেই তানত বাজিছে প্ৰাণত যৌৱনৰ জয় গান । ৪তৈ

ভোগালি বিহু

সোণ বৰণীয়া আঁচল উৰাই
 চেনেহী লখিমী আই
 পথাৰে পথাৰে দিলে পদধূলি
 ছুখীয়াৰ মুখলৈ' চাই ।

পদূলিতে বই লাজুকী মালতী
 হাঁহিৰে ভৰাই মুখ,
 মৰমী দেৱীৰ চৰণতে ধৰি
 নিজৰো জনালে সুখ ।

জগৎ জননী পতিত পাৱনী
 কৰিলে আশীষ দান,—
 খেতিৰ ধানেৰে ভৰাল ভৰিল
 বঙেৰে ভৰিল প্ৰাণ !

ছুখীৰ ঘৰত হাঁহি বিৰিঙিল
 সুখীয়াৰো বঙ মন ;
 লখিমীৰ দান মুঠি মুঠি ধান
 আছেনে এমুৱা ধন ?

শীতল সমীবে ঘৰে ঘৰে ফুৰে
 ভোগৰ বতৰা কই ;
 আজি এটি বাৰ হাঁহি লোৱা ভাই
 সকলো বিবাদ থই ।

সহস্ৰ অভাৱ শত প্ৰপীড়ন
 সকলো পাহৰি যোৱা ;
 আই লখিমীয়ে নিশ্ৰ্মালি যাচিছে
 মুৰটি দোৱাই লোৱা ।

নিশ্ৰ্মালি পাহিয়ে চোৱাটো হাঁহিছে
 ভোগালি বিহুটি হই—
 ভোগৰ দিনত বোগ আঁতৰোৱা
 মনৰ উলাহ লই ।

ভোজ ভাত খাই বঙ ধেমালিৰে
 কটাই স্মথৰ বাঁতি
 বিহুক আদৰি আনাচো সৱাই
 মিলি বত গঞা জ্ঞাতি ।

হিংসা ঘেষ হাই পুৰি হক ছাই
 জলক সহস্ৰ মেজি—
 ভোগালি বিহুৰ ভোগা স্বৰ্গস্মৃৎ
 পাৰ্থিৱ বাসনা তেজি ।

বালিচৰ

ৰূপোৱালি বালিচৰ সুবিশাল মনোহৰ লুইতৰ বিশাল বুকত
জিলমিল ৰূপৰেখা দিলে কোন চিত্ৰলেখা বদালিৰ বিহা-আঁচলত !
আদি নাই, অন্ত নাই, বালি মাথোঁ দেখা যায়, চাহাৰাৰ ক্ষুদ্ৰ তাঙৰণ—
লোকালয় বহু দূৰ নিজানৰ বম্যপুৰ প্ৰকৃতিৰ অনন্ত-ভৱন !
কুল্ কুল্ জুৰ্ জুৰ খৰালিৰ খীন স্মৰ বীণ বাজে জলকুৰঁবীৰ—
গীত শুনি ভোল গই লুইতে জুৰণি লয়, ভাগৰুৱা অৱশ শৰীৰ !
সোঁতে সোঁতে নাচি ফুৰা উঠি আহি কাছ ছৰা লেখি লেখি কণী পাৰি যায় ;
নাম গাই নাৱৰীয়া উলাহত মতলীয়া নাও বান্ধে বালিচৰ পাই ।
বালিতেই খুঁটি মাৰি ভাত খাই ৰান্ধি বাঢ়ি বালিতেই ৰাতিটো কটায়,
বজাই বঙৰ শিঙা পুৱাতে মেলিব ডিঙা লক্ষাৰ বৰ্ণিজ কত পায় !
চামে চামে বালি ভৰা ঠায়ে ঠায়ে ওখ গৰা বাও গছ বিবিণাৰ দৰা,
নল খাগৰিৰ দেশ, তাৰো যেন নাই শেষ পালে পালে বাঘ-পহু-চৰা ।
জাউৰীয়া মাছবোৰে নাহুৰি সাঁতুৰি ফুৰে উলাহতে পানী যুৱলীত—
নাৰ বাত দৰিকণা পাত মোৱা চেলেকণা সকলোৱে মহাহৰষিত !
বগা কৰি বগলিয়ে উৰি উৰি পৰ দিয়ে, জপ কৰে একাঠু পানীত
গঙাচিলনীৰ জাক ঘূৰি ঘূৰি দিয়ে পাক, কুৰুৱাই মাতে দূৰণিত ।
শাৰি শাৰি ওখ গিৰি নিলগত শোভা কৰি আকাশৰ লগত মিলিছে,
নিজানৰ বালিচৰে বৰুণেৰে তপনেৰে কত খেল নীৰলে খেলিছে !
কোৱঁৰ লুইতে গই জলকুৰঁবীৰে বই পাতালৰ অন্তেসপুৰত
শামুক-শঙ্খৰে গঢ়া শেতেলিত মনোহৰা মতলীয়া স্মখ-সম্ভোগত ।
মহাবাহু লুইতৰ শেষ হলে বিশ্ৰামৰ বীৰ বেশে ওলাই আহিব
বাৰিষাই দিলে ডাক হুগুনিৰ কাৰো হাক ভীমনাদে গৰজি উঠিব ।

লব দিব বাহু দাঙি ছুয়ো পাৰ ছিঙি ভাঙি নাচি নাচি ফেনেফোটোকাৰে
 নাথাকিব এই পট, উটি যাব কোন কত, বালিচৰ বুৰাৰ সাগৰে ।
 বুকুত দুটিব ডকা ঘূৰিব পানীৰ চকা চাকনৈয়া ওভটনি বব
 যমদুতে লব ঠাই কাৰো তাত বক্ষা নাই বালিচৰে যমপুৰি হব ।
 আজিব সকলো কথা বিস্মৃতিত বব গথা, প্ৰকৃতিও হব সংহাৰিণী ;
 জলৰ কুৰ্ব্বীসেৰে চিঞৰি ভৈবৰ ববে মুক্তকেশী সাজিব যোগিনী ।
 আজিয়ে বেহাম বেহা থাকোতে মানৱী দেহা, জীৱনেই বালিচৰ মোৰ,
 নাভাৱেঁ কালি'ৰ কথা মৰণৰ শত ব্যথা ভাবিলেও নাই তাৰ ওৰ ।
 বেগিৰ কিৰণ পৰি নাচে তিববিৰ কৰি বালিচৰ পূৰ্ণ জেউতিত,—
 বাজক হৃদয় বীণা আজিয়ে জগৎ-জিনা হিয়া মোৰ হক উদ্ভাসিত !
 স্কাইট জাহাজ ২৭৩৬

সংহাৰৰ সুৰ

[৪।৪।৩৩ৰ দিনা মঙলদৈৰ জীষণ অগ্নিকাণ্ড দেখি ।]

মানুহৰ ক্ষমতা কিমান চাই লোৱা প্ৰত্যক্ষ প্ৰমাণ
 মানুহৰ গৰ্ব্ব অহঙ্কাৰ, মানুহৰ মিছা অভিমান—
 ছাই হই পুৰি যায় ধূলি হই উৰি যায়,
 ঈশ্বৰৰ মহিমা মহান—এক মাথোঁ তেৰে শক্তিমান ।
 জলে সউ কাল অগ্নিশিখা লেলিহান লোল জিভা মেলি
 প্ৰলয়ৰ শত শত—বস্তু পদ্মপুষ্প উঠে নিজে ফুলি,
 সংহাৰৰ সুৰ তুলি উল্লাসতে বম্ বম্ বুলি
 ধাণ্ডব দাহন দেখি—তাণ্ডব নৰ্ত্তনে সউ নাচিছে ত্ৰিশূলী ।

অট্টালিকা সুন্দৰ দালান মনোহৰ পুষ্পক উদ্যান
 জিলিকি আছিল হায়—কত দিন যুগযুগান্তৰ
 বাশি বাশি সোণ ধন স্তূপীকৃত অমূল্য বতন
 নিমিষতে ধ্বংস হয় পৃথিবীৰ অলকা নগৰ ।
 মহাকাল হনুমাণে প্ৰৱেশি অশুভ ক্ষণে
 দহিলে সোণৰ লক্ষাপুৰ, চতুৰ্দ্দিকে উঠিল বোদন—
 আচম্বিতে কিনো হল মহাশক্তি কত বল
 নিৰুপায় প্ৰতাপী বাৰণ, কিবা সাধে কৰিব বাৰণ !
 যুগে যুগে এনে দৰে কত শিক্ষা পালে নৰে
 লীন হল বোম বাজ্য সভ্যতাৰ শিখৰবৰপৰা
 একে গতি মিছৰৰ আৰ্য্য্যার্ত্ত, ভাৰতৰ
 উঠল পত্তন কত—ধ্বংস হল কত বসুন্ধৰা !
 সাগৰৰ বুকত নগৰ নগৰৰ অঠাই সাগৰ
 ভঙা-পতা নীতি প্ৰকৃতিৰ চলি আছে সদা নিবস্তৰ ;
 ভূমিকম্প ধুমুহা প্লাৱন সংহাৰৰ মূৰতি ভীষণ
 বুজিও লুব্ধে কিয় হায় সীমাৱদ্ধ শক্তি মানৱৰ !
 ইমানতো হে মানৱ ! কৰিবানে শক্তিৰ গোঁৱৰ
 পাৰিবানে সদায় সমানে ববলই বুকু ফিন্দুৱাই ?
 ক্ষুদ্ৰ তুমি শক্তিহীন বল দৰ্প যত হক লীন
 ভগৱান ! তুমি শক্তিমান ইচ্ছাপূৰ্ণ কৰিবা সদায় !

যাত্রী

(১)

পোনতে যিদিনা মই অকলশৰীয়া
আহি পালোঁ শিশু ভাৱৰীয়া
ভৱ নাট্য-মঞ্চ ;
মাতৃস্নেহ মন্দাকিনী বলে কুলু কুলু
তাতে মই প্ৰথমে পশিলোঁ
হুয়ো পাৰে মায়াৰ ছায়াত, ফুলিছিল মাগধী মালঞ্চ

(২)

শুৱণী ধৰণী :—

কত জ্ঞাতি পৰিজন সকলোৱে বঙত মগন
হৰষিত জনক জননী
স্বমঙ্গল মোৰ আগমনী !

(৩)

কাল সাগৰত নাচে উলঙ্গ তৰঙ্গ
উৰি যায় সময় বিহঙ্গ ;
অস্ত হল শৈশৱৰ খেলা
যোঁৱনৰ মদন মন্দিৰ, পালোঁহি নোহন মেলা
বজা তাৰ অবুজ অনঙ্গ ।

(৪)

মোৰ দৰে যাত্রী কত আহি দলে দলে
আনন্দত হল মতলীয়া—
হুই চাৰি জনে তাৰে মোৰ সতে মিলি
বন্ধু ৰূপে হল লগৰীয়া ।

(৫)

হিয়াৰ চেনেহ প্ৰীতি দিলে দান গালে গীতি
 তাতে যেন গলৈ উটি,
 সম্মুখত উপবন ভৰা ফুলে-ফলে ;
 তাৰে এটা ভাৱৰীয়া হল ঘাই লগৰীয়া
 হলো ছুঙো নাৱৰীয়া
 দিলে সপি জীৱনৰ জোনালি-যামিনী ;
 নন্দনৰ কুকুম-চন্দন স্বৰগৰ সুধা-বিলনীয়া
 জীৱন-সঙ্গিনী তেৰে মানস-মোহিনী,
 নীৰস হিয়াত মাধুৰীৰ সোঁত বলে !

(৬)

কিন্তু হয় চিৰ দিন নাথাকে বসন্ত,
 গ্ৰীষ্ম আৰু বৰষাৰো থাকিব ভবসাত,
 শৰতৰ শেৱালি ফুলিব—আহিব হেমন্ত
 লখিমীৰ অঞ্চলে নাচিব
 শীতেও গাবহি গীত, কঁপাব দিগন্ত ;
 ই যে হয় সংসাৰৰ নীতি—
 ভাগ্যচক্ৰ মানৱৰ ঘূৰে অবিৰাম—চঞ্চলা নিয়তি !
 হল মোৰ ছুদিনীয়া ঘোঁৱনৰ অন্ত !

(৭)

লয় হল মধুময়ী প্ৰিয়াৰ গালৰ ভৰি থকা সুধাৰ সঁফুৰা ;
 ক্ষয় হল ইবাণৰ আঙ্গুৰবালাৰ যত মানে সৌন্দৰ্য্য ঐশ্বৰ্য্য
 পৰি গল হাতৰ পিয়লা ;
 নয়নত নাই আৰু বিজুলী চাৰণি—প্ৰণয়ৰ মউ-বহুধৰা
 কিহে মোৰ কৰিব উতলা !

(৮)

বসন্ত এবাৰ গলে বছৰৰ শেষ হলে
 ভূমুকি মাৰিব পলু শীতৰ শেষত,
 লুইতৰ বৰ্ষা যায় ঘূৰি আহে পুনৰায়
 কিন্তু, মোৰ ঘোঁৱন-বসন্ত এবাৰতে কাললই অস্ত
 শেষ হল নাই আৰু এই জীৱনত !

(৯)

জবাগ্ৰস্ত যজ্ঞাতিৰ প্ৰায় ময়ো আজি অলব অচৰ হায় !
 ভাগ্যবান নহওঁ সিমান—
 নাহে ঘূৰি হেৰোৱা ঘোঁৱন, ভাবি ভাবি অতীত-মগন
 কত হল লীন
 লৰালিৰ—ডেকালিৰ—সোণোৱালি দিন
 চকুলো বাগৰি যায় !

(১০)

যত মানে যাত্ৰী আৰু জীৱন লগৰী
 বান্ধিছিলো যাৰ স'তে মৰমৰ জৰী,
 সংসাৰৰ ধুমুহাত পৰি মোহময় আৱৰ্ত্তত ঘূৰি
 লুভুজিলোঁ কেনি হায় গল কাৰ তৰী,
 কোনে মোক জনাব বাতৰি !

(১১)

মোৰো এই আকুল তৰণী—
 মায়াত ব্যাকুল হই দিশ হেৰুৱালোঁ
 অন্ধকাৰে ঢাকিছে মেদিনী চাৰিকালে বিপদ-জাননী !

(১২)

বুৰোঁ বুৰোঁ ভোগে-ভৰা নাও—
 এফেৰি মাথোন দেখোঁ পুণ্যৰ পোহৰ

যাত্ৰী

৬১

সুদূৰৰ সাক্ষ্যতৰা পথ-প্ৰদৰ্শক
তাকে চাই ধীৰে আগুৱাওঁ ।

(১৩)

অজ্ঞান দেশৰ যাত্ৰী,
কেনি বব মৰমৰ পিতৃ মাতৃ ভাতৃ ?
মহাকাল শঙ্কৰৰ নৃত্য ভয়ঙ্কৰ
মহাশ্মশানৰ পৰা উদ্ভক বজাই
প্ৰতি মুহূৰ্ত্ততে মোক মৰণৰ বতৰা জনায় !
ছিগি যায় জীৱনৰ তন্ত্ৰী,
শেষ হয় তান স্নমধুৰ গান ;
মোৰ দিবা অৱসান—
মৰণতে জীৱনৰ পুণ্য শিৱৰাত্ৰি ।

(১৪)

যিদিনা বুৰিব নাও
মাৰ যাব বেলি নানা খেলা খেলি
কোনে মোক সেই দিনা বজাই মোহন বীণা
যুগমীয়া থকা ঠাই দিবগই দেখুৱাই
লই যাব লগে লগে ওপৰলে' তুলি ?
—জানো সেয়ে বিভু নাম বুলি ।

(১৫)

হেলাতে গইছে বেলা জীৱনৰ দিন
দিনে ৰাতি বাজে মাথোঁ কামনাৰ বীণ,
তথাপিতো বৰ আশা আছে অন্তৰত
মুদ্দিম যিদিনা চকু, গন্তব্য পথত

গাই গাই যেন সেই মধুময় বিভূ নাম
পাওঁ গই শেহন্তুৰে শান্তিভবা সত্যধাম ।

২০৫৮

আবিছিনিয়া

কাফি দেশ আফ্ৰিকাই আঁচলত বান্ধি
বাখিছিল মহাগৰ্বে বুকুত স্মাই
স্বাধীনতা—এটি মাথোঁ শ্ৰমস্তক মণি,
পোপৰ দেশৰ থকা যীশুৰ ধৰ্ম্মই
পাপৰ বিবাক্ত বাপ্প বৰ্ম্ম গাত লই
হৰি নিলে কামানৰ জলাই অগনি !

জগতৰ সভালই দুই হাত তুলি
হাৰ্ছী বাণীয়ে কত কৰি অমুনয়
ভাবিছিল পমি যাব মানুহৰ হিয়া ;
মুবুজিলে তেতিয়াও হতভাগিনীয়ে
মানুহ নামেৰে এই অদ্ভুৎ পদাৰ্গ
স্বার্থৰ বাহিৰে তাৰ একো নাইকিয়া ।

আদ্দিছআবাবা হল পবপদানত
চকুদোবে ধাব বলে হাৰ্ছী সম্ৰাটৰ
কাতব বিননি গল বতাহত উৰি,
ক্ৰৌৰত্ব সাৰথি লই বল জাতিসঙ্ঘ
ইয়াকেই বোলে ধৰ্ম্ম কুৰি শতিকাৰ
বণচণ্ডী কৰে নৃত্য খড়া তুলি ঘূৰি ।

বিজয়ী পাশ্চাত্য আজি খাণ্ডা ঝাণ্ডা তুলি
 নিনাদিছে কোটি কণ্ঠে চণ্ডিকাৰ জয়
 অৱণত বুদ্ধ যীশু কৃষ্ণ মহম্মদ ;
 কোনে কয় কিবা হয় শেষ পৰিণাম
 কেতিয়া শুকাব এই লোহিত সাগৰ
 লভিব জগতে তাত অমৃতৰ হৃদ ?

১৯৩৬

সোণৰ হৰিণা

কোন তুমি ব্ৰহ্মচাৰী ঋষিৰ কুমাৰ
 দিনে বাতি অবণ্যৰ পৰ্ণ কুটিবত
 সুশোভিতা পঞ্চৱটী হল ভাগ্যৱতী
 চৰণ ধুৱাই যাৰ কুলু গীতি গায়
 দেখি যাৰ ব্ৰহ্মতেজ ক্ষত্ৰিয় শক্তি
 সিংহ বাঘ বনচৰ আছে যতমান
 যক্ষ বক্ষ দণ্ডকৰ হৃদাস্ত যিমান
 চিনিছো চিনিছো দেৱ, বাজপুত্ৰ তুমি,
 অযোধ্যাৰ পিতৃভক্ত শ্ৰীৰামচন্দ্ৰই
 বাকলি বসন পিন্ধি ওলাল যিদিনা
 তুমিও ওলালা দেৱ, বামৰ সেৱাতে
 জয় বাম-নীতা বুলি দিলা দলিয়াই
 দেৱ দেৱী ছজনাৰে যুগল চৰণ
 এক ধানে এক প্ৰাণে পূজিছা নিতউ

ধনুৰ্কাণধাৰী
 জাগ্ৰত প্ৰহৰী ?
 পদবজ লই,
 গোদাৱৰী নই ।
 হই কম্পমান
 সশক্তি প্ৰাণ !
 কৰিছা শাসন
 দেৱতা লক্ষণ ।
 ত্যজি সিংহাসন
 লভি শুভক্ষণ
 উছগি জীৱন
 বত্ন আভৰণ ।
 ভাবি লক্ষ্য-তৰা
 সিদিনাৰে পৰা ।

মাটিত যাগবি বল উশ্মিলা তোমাৰ
 কিনো সতে পাৰাণেৰে বান্ধিলা হৃদয়
 বোধনৰ শঙ্খধ্বনি হোৱাৰ পিছতে
 বিজয়াৰ হাহাকাৰ অতি আচম্বিতে
 যৌৱনৰ দেৱতাৰ্হি অলক্ষিতে চাই
 আধা ফুলা ফুলপাহি কবি অনাদৰ
 উশ্মিলাৰ উশ্মিমালৱা ৰুদ্ধ হৃদয়ৰ
 বিধাতাই নিজহাতে নিৰ্মম লক্ষণ !
 অনাহাৰে অনিদ্রাই কত বৰ্ষ ধৰি
 পাৰিবানে এইদৰে বাথিব সদায়
 মিচিকীয়া হাঁহি মাৰি সউ নিয়তিয়ে
 উপেক্ষিতা উশ্মিলাৰ লই অশ্রুধাৰ
 জীৱনৰ এটি মাথোঁ ভুলৰ নিমিত্তে
 অত যত্ন, অত চেষ্টা, অত পৰিশ্ৰম
 তাৰেই নিমিত্তে মাথোঁ কান্দিব বাঘৰে
 শক্তিশেল লই সউ ৰাফস ৰাৰণে

গুণৱতী সতী—
 নাচালা উলটি !
 বিয়াৰ ঘৰত
 বান্ধিল প্ৰাণত ।
 দিলে অভিশাপ—
 পাবা মনস্তাপ ।
 কোনে কবে ৰোধ
 লব প্ৰতিশোধ ।
 ৰথি আছা যাক
 ৰামৰ সীতাক ?
 কৰিছে ৰচনা
 সোণৰ হৰিণা ।
 পাবা প্ৰতিফল
 সকলো বিফল !
 কান্দিব সীতাই
 আছে বাট চাই । ৯৩৫ ।

এডোৱাৰ্ড ৰজা হল

—১—

সাগৰৰ সিপাৰত

মন্ত্ৰী মণ্ডলৰ

কূট কৌশলত

কোনে কয়—এডোৱাৰ্ড ৰজা উঁগা গল ?

—৫—

ৰূপালি জয়ন্তী চাই স্বৰ্গী' সম্ৰাটৰ
 আৰু কত উচবৰ শত পয়োভৰ
 যি বীণত লুঠিল কঁপনি
 সেই বীণা মোৰ
 আপুনি উঠিছে বাজি—আনন্দ-বিভোৰ !

—৬—

জয়ী তুমি যৌৱনৰ জাগ্ৰত দেৱতা
 বিশ্বে গায় বিজয়-বাৰতা,
 ৰাজ্যলোভী পাশ্চাত্যক কৰি উপহাস
 অভিনীত হয় জগতত
 ত্যাগৰ গৰিমা দীপ্ত প্ৰাচ্য ইতিহাস ।

—৭—

বাস্তৱত কবিৰ কল্পনা
 দিঠকত স্বপ্নময়ী সোণালি সাধনা
 যি ৰাজ্যৰ কবি অধিকাৰী
 সঙ্গৰা পৃথিবীৰ ৰাজ-ৰাজেশ্বৰে
 সেই ৰাজ্য পালে আজি সহজে বিচাৰি ।

—৮—

সৱাৰো উপৰি মানুহ সত্য—তাৰ ওপৰত নাই
 বুজিব পাৰি এই মহাসত্য
 ৰাজদণ্ড দিলে দলিয়াই ;
 মতলীয়া মোৰ হিয়া—আজি তাকে চাই ।

PLEASE HANDLE THE BOOK CAREFULLY.

নীৰলা দাউনী

৬৭

—৯—

বিজয় প্ৰশস্তি বচি মধুৰ ছন্দেৰে
মালা গাঁথি অভিনন্দনৰ
ফোঁট মানি জাতি চন্দনৰ
উলাহত হই বিয়াকুল চাপি আহাঁ যত কবিকুল !
মৰতত ফুলোৱাহি পাৰিজাত ফুল ।

—১০—

ভকতিৰ পাদ্য অৰ্ঘ্য লই
সম্মিলিত হোৱা যত সৌন্দৰ্য্য-সাধক !
এই উচবৰ—জয়গান গোৱা হে গায়ক !
সোণালি আথৰে লিখা বুৰঞ্জী-লিখক !
বিধাতাৰ লভি শুভ বৰ
গোঁৱৰবজিত কৰি মদনৰ ফুল পঞ্চশৰ
এডোৱাৰ্ড বজা হল বিশ্বজগতৰ
অবিনাশী এই ৰাজ্য সকলো যুগৰ !

১০৩৫

নীৰলা দাউনী

(১)

দূৰ পৰ্ব্বতৰ নামনিত সোণবৰগীয়া ধাননিত
অকলশৰীয়া সউ মিকিৰ জীয়াবী—
শুণ শুণ কৰি কিবা গায় হাঁহি হাঁহি চোৱা ধান দায়
—যোৱা ধীৰে, বোৱা নতু চোৱা চকু ভৰি ।

অকলহ দায় আৰু মুঠি মুঠি বান্ধে পকা ধান
 নিজকে তোষিছে গাই সপ্তমত বিষাদৰ গান ;
 সেই সঙ্গীতৰ ধ্বনি পৰ্ব্বতত আছে ঠেকা খাই—
 পৰ্ব্বত ভৈয়াম যত সকলোকে নিয়ে উটুৱাই !

(২)

চাহাবাৰ বুলবুল গীত পথিকৰ কাঢ়ি নিয়ে চিত
 যিদৰে কাণত কৰে মউ ববিষণ—
 মউসনা মাতে তাতোকই নমোৱায় মন্দাকিনী নই
 তাপিত প্ৰাণত কৰে শাস্তি বিকীৰণ !
 কবিয়ে কল্পনা কৰা অমৰৰ হৈমাগুৰি তাৰো
 সুদূৰ সৌন্দৰ্য্যধাম নন্দনৰ বিনন্দৰাজ্যৰো
 কোকিলৰ কাকলিকো বসন্তৰ পোন-পাতনিত
 ইমান লাৱণি গীতে অচিৰতে কৰে পৰাজিত !

(৩)

কোনে কব কিহৰ আশাৰে কিনো গায় নুবুজা ভাষাৰে
 বেজাৰ বনগীত গাইছে সম্ভৱ !
 অতীজৰ কিবা শোকগথা যুজ বাগৰৰ নানা কথা
 গাইছে কিহবা গীতি কিনো অভিনৱ !
 কিম্বা, আজিৰ দিনৰ গায় কিবা জীৱন সঙ্গীত
 হৃদয় তন্দ্রীত বজা দেহা মন কৰা জৰ্জৰিত !
 গায় কিনো মৰ্ম্মাহত শোক-গীতি অলপো নৰই
 হই যোৱা জীৱনৰ হব পাৰে আৰু আগলই !

(৪)

সুললিত সেই সঙ্গীতৰ অন্তহীন মধুৰ লহৰ
 যিয়েকি নহক গোৱাৰ বিষয় তাৰ—

গীত গোৱা ধান কটা আৰু দেখা পালোঁ শুৱনী গাভৰু
 হাতত কাঁচিব স'তে অতি চমৎকাৰ !
 পৰ্কতীয়া বাটে বাটে গই গই থাকোতেই মই
 শুনি ৰূপহীৰ গীত হই বলো তেনেই তনয় ।
 বহু দিন অন্ত হল আঁতৰিল সপোন-কুৰ্ব্বী
 আজিও কাণত বাজে ৰই ৰই সঙ্গীত-লহৰি !

২০২৪

সেউতী

চালোঁ মই বেহৰূপ
 যেতিয়া সেউতী সেই নিচেই অকণি;
 পুৱাৰ উষাৰ নিচিনা সুন্দৰী
 উজ্জল বিমল অমিয়া মাধুৰী
 কিছা বসন্তৰ নিয়ৰ নিজৰি
 হই যেন মূৰ্ত্তিমতী কৰিছে গুৱনী,
 গন্ধৰাজ গোলাপেৰে
 খেলা কৰি কুসুমেৰে হৃদয় এখনি ।

ঘোল বছৰীয়া পুহু

দেখা পালোঁ সৰগৰ সুন্দৰী
 নতুন যৌৱন উঠিছে উখলি
 সৌন্দৰ্য্যৰ ৰাণী বসন্ত পাগলী
 কণক প্ৰতিমা কৰে জ্বলিমিলি
 ওঠত সঙ্গীত শ্ৰেণ-মদিৰা বাগৰি ;
 বহুতৰ হেপাহৰ,
 এজনৰ হৃদয়ৰ হল পটেখৰী ।

দীপাজী

বছর আহিল গল

চালোঁ মই কেনে হয় সেই পটখনি,

কলিটিয়ে ফুলি ফুলপাহি হল

তাৰেপৰা পুত্ন মনোহৰ ফল

সুন্দৰ সুগন্ধি উদীপ্ত উজ্জল

কোলাত কেচুৱা লই চেনেহী জননী ;

পৰমা মহিমাময়ী

তেতিয়াহে গুৱনীবো অতিকৈ গুৱনী ।

দেখা পালোঁ পুত্নবাব

সেয়ে মোৰ শেষ দেখা মৰণ শয্যাত,

চাৰিফালে তাৰ সবগী পোহৰ

শিতানত শোভে পৰম ঈশ্বৰ

বিতৰে অমিয়া নেদেখা দেশৰ

নাই যে ভাবনা চিন্তা পুণ্য প্ৰেৰণাত ;

তেতিয়াহে যেন মই

দেখা পালোঁ স্বৰ্গৰ দেৱ পাৰ্বজাত ।

১৭৫৫

উৰ্বশী

তপভ্ৰষ্ট কৰি সংসাৰী সজাব' সবগ কামিনী কুল

আগত যেতিয়া হল উপস্থিত লই কাম-পদ্ম ফুল ;

মিচিকি হাঁহিৰে অজিলে যোগীয়ে বিখৰ সৌন্দৰ্য্য লই

ৰূপৰ গৰিমা কণক প্ৰতিমা বোৱাই প্ৰেমৰ নই ।

দেখি সম্মুখত সন্মোহিনী পট লাভতে দোৱাই মূৰ

দেৱতা-প্ৰেৰিত অম্বৰাসকল পালেগই সুৰপুৰ ।
 যোগৰ বলত দিলে যোগীবৰে ত্ৰিলোক-অমিয়া সানি
 দিক বিদিকত বিলালে জেউতি উৰ্বশী স্বৰ্গৰ বাণী ।
 মান পৰি গল মদনৰ মুখ লাজতে নুকাল বতি—
 জ্বলিকি উঠিল ভূৱনমোহিনী উৰ্বশী স্বৰ্গৰ নটী ।
 কোৱাচোন দেৱি, হেৰা শৈলবালা, তুমিয়ে নোহোৱা জানো
 অম্বৰাৰ বাণী সেই উৰ্বশীয়ে—নাই ভেদ কণমানো ।
 শেষবৰণীয়া চুলিটাৰ মেলি বিলোৱা যেতিয়া মউ
 মন্দাকিনী নই বিকম্পিতা হই উথলায় শত চউ ।
 নন্দনত তুমি ফুল চন্দনেৰে অমৰৰ সতে খেলি
 প্ৰেমৰ কম্পন তোলা যে বিশ্বত নেপূৰৰ ধ্বনি তুলি ।
 কোৱাচোন দেৱী ৰূপহী উৰ্বশি, কিকাৰণে বাক তুমি
 নিত্যানন্দ খাম অমৰ আশয় ত্যজিলা স্বৰগভূমি ?
 কিয় আমুৱালে স্বৰগৰ সূখে অমৃত ভাবিলা বিহ
 দেৱতাৰ সভা নন্দনৰ শোভা কিয় বা ভাবিলা নীহ ?
 নোহোৱানে সেই অম্বৰাৰ বাণী বিশ্ববিমোহিনী নাৰী
 শত তাপসৰ তপভঙ্গ কৰা প্ৰেমৰ মোহিনী মাৰি ?
 যাৰ প্ৰভাৱত তপোবন গুচি হয় প্ৰেম-মণিকূট
 যাৰ অভাৱত উদ্যান শ্মশান—মহিমা যে অদভুৎ !
 দেৱৰাজে নিজে শচীকো নেওচি মজে যাৰ প্ৰণয়ত
 নোহোৱানে তুমি সেই উৰ্বশীয়ে কিনো ব্যথা হৃদয়ত ?
 আজি কিনো হেতু লুইতৰ বুকু সাৱটিছা এক মনে
 অব্যক্ত ভাষাৰে মৰ্মভেদী স্তবে কি গীত গাইছা ধনে ?
 কিবা অপমান, কিবা অভিশাপ, কিয় হল স্বৰ্গভ্ৰষ্টা ?
 মৰতৰ স্বৰ্গ ললাহি বিচাৰি যদিওবা শাপশ্ৰষ্টা ।

এতিয়াও আছে ত্ৰৈলোক্যমোহিনী লাহবেশ ৰূপকান্তি,
 হলেও পায়ণী সৌন্দৰ্য্যৰ ৰাণী তাপিতক দিয়া শাস্তি ।
 এতিয়াও আছে যৌৱন-গৌৰৱ মদন-মদিৰা ভৰি
 সেন্দূৰী গালত চুমাৰ সৌৰভ প্ৰেমিক বলিয়া কৰি ।
 আকাশৰ পৰা দেৱতাসকলে পৰাণ-প্ৰতিমা জুমে
 আজিও প্ৰেমিক স্নধাকৰে আহি গালত কতনো চুমে !
 পৱনেও আহি লুইতৰ ঢৌত বিহাৰ আঁচল টানে—
 লোহিত-মোহিত সন্ধিয়া তপনে প্ৰীতি-পৰিমল সানে ।
 পুৱাৰ অৰুণে কোৱঁৰ বৰুণে মাগেহি চেনেহ-বিন্দু
 প্ৰেমৰ আৰতি কৰি তোমাৰেই উথলায় প্ৰেমসিন্ধু ।
 তথাপিতো তুমি অলৰ অচৰ ওঠপ কঁপনি নাই—
 প্ৰণয়ীজনক নিবাশ কৰিলে হৃদয় বিদৰি যায় ।
 বুজিলোঁ ধুৰুপ ছৰ্ঘোৰ কলিত এৰিলা ৰূপৰ বেহা
 ৰূপ-গৰৱিণী হই সন্তাসিনী পৱিত্ৰ কৰিছা দেহা ।
 সত্যৰ যুগত স্বৰ্গীয় প্ৰেমৰ খেলিলা বিবিধ খেলা
 তুলিলা হিল্লোল অমৰাৱতীত ৰূপৰ মোহন মেলা ।
 ভাবনা লাগিল সত্য অঁতৰিল আহিল যেতিয়া কলি
 জানোচা পৱিত্ৰ স্বৰ্গীয় প্ৰেমত পৰে কলুষৰ মলি !
 প্ৰেমময়ী বেশ নাৰাখিলা লেশ কামক কৰিলা শেষ
 তথাপিতো দেৱি, স্বৰ্গীয় দৌপিত লগা জ্যোতিস্বয়ী বেশ ।
 সমুখতে লই গিৰি ভস্মাচল কামজয়ী মহেশক
 পুজিছা সদায় পুণ্য গীতি গাই পান কৰি পাদোদক ।
 ব্যাঘাত জন্মাই বুলি কোনো জনে দিনে নিশা আছে চাই
 ত্ৰিশূলধাৰিণী শৈলশিখৰিণী ভুবনঈশ্বৰী আই ।

অনন্ত শয়ন ত্যজি নাৰায়ণ নিশ্চয় উঠিব দেৰি,
 নকৰিবা ভয় তোমাৰেই জয় উদ্বিগ্ৰ ভাগ্যৰ বৰি ।
 কামৰূপ দমন ইয়াতে সাধন কামৰূপ পুণ্য স্থান
 কৰি বিপুজয় শোভি ইন্দ্ৰালয় পুনৰ জুৰিবা গান ।
 দেৱতাৰ পুত্ৰ আনন্দ বাঢ়িব নন্দনে হাঁহিব পাই
 প্ৰাগজ্যোতিষৰ মহিমা বাঢ়িব বিজয় সঙ্গীত গাই ।
 দেৱাঙ্গনাসৰে আদৰি নিবহি মঙ্গল উকলি কৰি
 সত্যকালে আৰ্হি দেখা দিব হাঁহি কালৰ কলুষ হৰি ।
 নিজে দেৱৰাজে বান্ধিব সলাজে তোমাৰ মেঘালি খোপা
 সবগে মৰতে ফুলিব সৱাতে প্ৰেম-পাৰিজাত জোপা ।

৭২৪

ডালিমী

আন্ধাৰ নগাৰ ঘৰ পোহৰোৱা বস্তু
 ভোটা তৰা নগা পৰ্বতৰ,
 পৃথিৱীত শাপপ্ৰস্টা অপেশ্বৰা আহি
 বিতৰিলা অমিয়া স্বৰ্গৰ ।
 বনৰ চৰাই পছ হল লগৰীয়া
 প্ৰকৃতিৰ স্নেহৰ সস্তান—
 জুৰিব পাৰত থকা শিলনিত বহি
 এক ধ্যানে শুনা ঈশ গান ।
 প্ৰকৃতি গাভৰু হলে বসন্ত কালত
 হোৱা তুমি তেনেই বাউলী
 পৃথিৱীৰ পাছে পাছে জৰিবি ধাপৰি
 মলয়াত মেলি দিয়া চুলি ।

কোচ ভৰি লোৱা ফুল আঁজলি আঁজলি
 খেলা কৰা ফুলমালা লই,
 ভৰিৰ তলত হাঁহে আদৰমালতী
 উলাহত মূচকচ গই ।

তোমাৰ কণ্ঠৰে গীত আওবাই লই
 পখীবোৰে জুৰি দিলে গান—
 চৌপাশৰ তৰলতা উঠিল মুঞ্জৰি
 মতলীয়া যুগল পৰাণ ।

তোমাৰ হাঁহিকে শুনি পৰ্বতে হাঁহিলে
 পখিলায়ো বঙতে উৰিলে,
 তোমাৰ পৰশ পাই ফুলকুৰঁৰীয়ে
 উলাহেৰে ওৰণি দাঙিলে ।

হিয়াভৰি প্ৰকৃতিক মবম বিলালা
 স্মৰম্য কৰিলা বম্য ঠাই,
 আকাশৰপৰা চালে দেৱতাই জুমি
 সলাজেৰে যত অম্পৰাই !

‘খোপাত পিফিলা তুমি বিজুলীৰ ফুল
 কাণত পছমৰ কেৰু—
 ডিঙিত আঁৰিলা ফুলৰ সাতেশৰী
 হাতত মৃগালৰ থাকু ।’

ভৈয়ামৰপৰা গই লাঙি গদাপাণি
 লই প্ৰাণ বিৰহ বিৰশ
 পৰ্বতৰ বুঢ়া গাম নগাৰ ঘৰত
 পালে পিব ডালিমৰ বস ।

পালা ভাল প্রাণে প্রাণে নিস্বার্থ ভাবে

নাই তাত কলুষৰ মলি,

নাজানা প্ৰেমৰ নাম—মজিলা প্ৰেমত

স্বৰগৰ দীপ্তিত উজ্জলি ।

ঢালি দিলা দশোদিশে সৌন্দৰ্য্য সুষমা

—সৰলতা শিৰৰ কিবীটি

ঢালি দিলা শাস্তি জল গদা কোৱঁৰক

ললা থাপি মোহন মূৰ্তি ।

দানৱৰ অত্যাচাৰ—জয়াক পীড়ণ

বজ্ৰাঘাত যিদিনা বুকত—

বীৰদৰ্পে বীৰ গদা উঠিল গৰজি

মহাৰণ লাগিল মনত ।

সতীৰ তেজেৰে হোৱা বঞ্জিতা জেৰেঙা

চাবলই স্বৰ্গীয় দীপ্তি

এৰি থই গদাপাণি নামিল পৰ্বত

আধা ফুলা ডালিম পাহিটি ।

হিয়াই অজ্ঞাতে পূজা হৃদয়-দেৱতা

পছমীৰ প্ৰাণ-ধন বেলি

ডালিমীৰ কেচাসোণ হল অন্তৰ্ধান

এৰি থই প্ৰাণৰ পুতলি ।

স্বৰ্গৰ বিবহত স্বৰ্গমুখীয়ে

সামবিলে জীৱনৰ বীণ—

সৰলা প্ৰকৃতিবালা প্ৰকৃতি গৰ্ভত

গল হায় অকালতে লীন !

আধা ফুলা টোপাকলি নাপালে ফুলিব
 থিতাতে দেখি মবহি গল,
 নাপালে যে প্রেমিকৰ প্ৰেম-প্ৰতিদান
 কতনো আশা মনতে বল !

সঁচাকৈয়ে পৃথিৱীত নাইনে ডালিমী
 সঁচাকৈয়ে পৃথিৱীত নাই ?
 কোনে কয় নাই বুলি—নহলেনো বাক
 কিহে মোক সৌৰভ বিলায় ?

নাথাকিব পাৰে সেই ডালিমী নাগিনী
 সৰলতা সনা বঙা গাল ;
 আছে কিন্তু আছে সেই অমিয়া মাধুৰী
 বহুৰা সৌন্দৰ্য্য ভড়াল !

মানসপটত দেখোঁ সেই মুখখনি
 দেখোঁ সেই সৰু চকুযুৰি
 সেয়ে মোৰ হৃদয়ত শতধা বাগৰি
 উথলায় কবিতা লহৰি ।

হব পাৰে সেই ছবি কবিৰ সৃষ্টিৰ
 তাৰে কিন্তু মহিমা অসীম
 মনে পতা ফুলবাৰী জাতিফাৰ কবি
 ফুলি আছে ৰূপহী ডালিম ।

নুৰজাহান

মোগল যুগৰ তিলোত্তমা তুমি, ইৰাণ দেশৰ গোলাপ ফুল—
কবিয়ে তোমাক যাচিছে সন্মান—নাই যে তাত অলপো ভুল !
জগদীশ্বৰ দিল্লীশ্বৰৰ হৃদয়-ৰাজ্যৰ সম্ৰাজ্ঞী হই
হিন্দুস্থানৰ ৰাজদণ্ড লই ইতিহাসতো থাকিলা বই ।
আছিল সামান্য তৰ্ভাৰ-কন্যা, নাছিল প্ৰখ্যাত বংশৰ খ্যাতি
তথাপি তোমাৰ ৰূপৰ জোৱাৰে ধুনীয়া ছনুয়া পেলালে ছাতি ।
কৰিলা প্ৰৱেশ মোগল হাৰেম, নাজানিলা সিটি কেহুৱা দিন
ৰূপ-তৰঙ্গত মজিল অনঙ্গ—হৃদয়ত তাৰ থাকিল চিন ।
বন্দী হল ভোমোৰা ফুলৰ লোভত বাইছিল। তুমি প্ৰেমৰ ভূৰ
নাজানিলা তুমি চাজাদা চেলিমে ৰূপ-সাগৰত মাৰিলে বুৰ ।
ৰূপহ কোৱঁৰে সপোন সখীৰ পালে দৰিশন মজালে প্ৰাণ
দেখা দি এবাৰ হল। পুনু আঁৰ দিলদৰিয়াত তুলিলা বান ।
চাওঁতে চাওঁতে চকু পলকতে কেইটা বছৰ আঁতৰি গল
নাজানো কি ভাগ্যে শ্বেৰ আফগান তোমাৰ হিয়াৰ গৰাকী হল !
চাজাদা চেলিম বাদশ্বাহ হল জাহাঙ্গীৰ নামে ভূৱনখ্যাত
তুমি অবিহনে মনত অশান্তি বিবহৰ জুই জলিল গাত ।
ৰূপৰ নিছাত মত্ত জাহাঙ্গীৰ তুমিয়ে সাধনা, তুমিয়ে ধ্যান—
তোমাৰে চিন্তাত আকুল পৰাণ ধৰ্ম্মাধৰ্ম্মৰ নাছিল জ্ঞান ।
সেই নিমিত্তেই শ্বেৰ আফগানে একোতেই হায় নাপালে ত্ৰাণ
তোমাৰ ৰূপৰ অনল সাৱটি বাদশ্বা কোপত এৰিলে প্ৰাণ ।
দিল্লী পটেস্বৰী জগৎস্বৰী তথাপি সিদিনা আনন্দ নাই,
স্বামীৰ শোকত বোৰ্খাৰ তলত দুধাৰি চকুলো বাগৰি যায় ।
বাদশ্বা আহিল মাৰ্জ্জনা বিচাৰি হই দীনহীন প্ৰেমভিখাৰী
নিদ্দিলা যে তুমি মাত একেয়াৰি শোকতে খঙতে নাচালা ঘূৰি ।

দীৰ্ঘ ছবছৰ সিভাবে কটোলা অশেষ কাকূতি অথলে গল
 'মেহেৰ উল্লিসা' নামৰ সলনি 'হুবমহল' নাম যদিও হল ।
 কৰিলা পৰীক্ষা বাদশ্যা-প্ৰণয় আছে জানো তাত কপট-ফাকি
 বুজিলা শেষত দিছে বাদশ্যাহে সঁচাই তোমাত হৃদয় বাকি ।
 জানিলা সঠিক তোমাৰ প্ৰেমিক অগ্নিপৰীক্ষাত উজ্জীৰ্ণ হল,
 জনালা সম্মতি সকলো আপত্তি সিদিনাৰ পৰা আঁতৰি গল ।
 জাহাঙ্গীৰৰ ডিঙিত সারাট চুমাৰ মাধুৰী কৰিলা দান,
 দিলখোছ কৰি পিয়লা মদিৰা, পৰীয়ে ছৰীয়ে জুৰিলে গান ।
 গুলবাগানত গায় বুলবুল কুলি কেতেকীক লগৰী লই
 মছগুল হল বাদশ্যা হৃদয় তোমাৰ লগত মিহলি হই ।
 চলোলা তুমিয়ে মোগল সাম্ৰাজ্য বাখিলা তোমাৰ অটুট মান
 আঙুৰ বনত বহি বাদশ্যাহে সুৰাৰ সোতত ভহালে শ্ৰাণ ।
 ৰূপৰ তোমাৰ গোলাপী বাহাৰ—গোলাপ জলত কৰোতে স্নান
 বিলালে গোলাপে গোলাপী তোমাক, গোলাপী নিৰ্যাস স্নেহৰ দান
 জগৎবাসীক দিলা সেই দান সুগন্ধি আতৰ আমোলমোল
 যুগযুগান্তৰে প্ৰেমিক প্ৰেমিকা: সুৰ'ৰি তোমাক যায় যে ভোল !
 তুলিলা তোমাৰ প্ৰেমৰ তুফান জাহাঙ্গীৰে কৰে নিতউ স্নান
 সিদিনাৰে পৰা ভাগ্যৱতী তুমি জগৎজ্যোতি হুবজাহান !
 নাই আজি তুমি, নাই জাহাঙ্গীৰ, মোগল সাম্ৰাজ্য কবৰথানা
 বাল্লিৰ লাগিছে তথাপিতো সেই জগৎজিনা প্ৰেমৰ বীণা ।
 যি দেশত আজি আছা তোমালোক অমৰ জীৱন লগত লই
 সিদেশত আছে ওমৰ হাফিজ ফুলৰ বুকুত টোপনি গই ।
 বান্দীকিয়ে তাৰ মন্দাৰ কুঞ্জত নতুন ছন্দত ৰচিছে গান
 কালিদাসে তাৰ মালিনী তীৰত নৱ বসন্তৰ কৰিছে ধ্যান ।
 বিৰহী যক্ষই সুখ-সন্তোষত প্ৰিয়াৰ লগত কটায় কাল

লক্ষীন্দাৰে তাত মৃদঙ্গ বজায়, বেউলাই নাচি ৰাখিছে তাল ।
 সিদেশত আছে লয়না মজমু—চিৰীফৰহাদ্ যুগল প্ৰাণ
 ফুলমালা গাধি ৰামী চণ্ডীদাসে জোনাকত তাৰ কৰিছে স্নান ।
 নাই তাত একো ৰাজ্যৰ ভাবনা, দুনিয়াৰ চিন্তা সমূলি লই
 কবি জাহাঙ্গীৰ,প্ৰেমিক জাহাঙ্গীৰ,আছে একে ধ্যানে তোমালৈ চাই ।
 বুকুৰ মাজত সৱটি তোমাক ৰূপ-স্মৰা খাই মাতাল প্ৰাণ
 ছিয়াবো হিয়াত বহি আছা তুমি—দিলপিয়াৰী মূৰজাহান ! ২৩৩৫

ৰামী

কবিৰ দুলালী তুমি-

তোমাৰ ৰূপৰ কিনো সি মাধুৰী অয়ী বজকিনী ৰামি !
 পীৰিতি নগৰে কৰিলা বসতি সাজিলা পীৰিতি ঘৰ
 বিজ চণ্ডীদাসে বন্দিলে তোমাক গীতি-ছন্দে মনোহৰ !
 বজকিনী প্ৰেম নিকষিত হেম নুটিলে লোলুপ কবি
 হৃদয় বেদীত থাপিলে প্ৰতিমা আকিলে তোমাৰ ছবি ।
 কাব্য-নন্দনৰ দেৱ-পাৰিজাত হল অতি জাতিষ্কাৰ
 কোনে কম তুমি সামান্য ধুবুনী লোৱা মোৰ নমস্কাৰ ।
 সৱাবো উপৰি মানুহ সত্য—তাৰ ওপৰত নাই
 বিলালে কবিয়ে এই দিব্যজ্ঞান তোমাক ধ্যানত পাই ।
 কিয়নো লাগিছে দেৱতা জনম কিয় লাগে উচ্চ কুল
 কাঁইটৰ মাজতে গোলাপ কেতেকী বোকাৰ পছম ফুল ।
 সিদৰে তুমিও পঙ্কজকুমাৰী বজক জয়ীৱী হল
 সমাজৰ ৰোষ জনমৰ দোষ হাঁহি মূৰ পাতি ললা !

সেই নিৰ্যাতন ভাগ্যৰ লিখন জন্ম দেৱতাৰ বৰ
মানৱৰ ঘৰতে উপজিও তুমি হ'লা দেৱী স্বৰগৰ ।
জাত কুল এৰি তোমাক আৰাধি এৰি সমাজৰ ভয়
চণ্ডীদাসে পালে অমৰ জীৱন গাই যৌৱনৰ জয় ।
পীৰিতি নামৰ তিনিটি আখৰ প্ৰচাৰে মহিমা তাৰ
পীৰিতি ধৰম, পীৰিতি কৰম, পীৰিতি বসৰ সাৰ ।
পীৰিতি অঞ্জন লোচনত লই তোমাক অঞ্জলি দিলে
পীৰিতি ৰাজ্যত নাই উচ্চ নীচ এই বাণী প্ৰচাৰিলে ।
এজন পিতাৰ সকলো সন্তান নচলিব পাহৰিলে
পৰক আপোন কৰিব জানিলে পীৰিতি বতন মিলে !
পীৰিতি ৰাজ্যত ব্ৰাহ্মণ চণ্ডাল সকলো সমান হয়
অস্পৃশ্যা ধুবুনী ব্ৰাহ্মণৰ গুৰু দ্বিজ চণ্ডীদাসে কয় ।

বৰপেটা ১০৩৮

দেৱদাসী

ব্যথাভৰা জীৱনৰ	পুঞ্জীভূত বেদনা বিপুল—
নিবেদিছোঁ চৰণত	এই মোৰ অন্তৰ আকুল ।
নাচোনৰ চেৱে চেৱে	সঙ্গীতৰ প্ৰতি লহৰত,
একেটি মাথোন সুৰ	বাজি উঠে হৃদয় বীণত ।
ভাষা নাই বৃজাবৰ	অশ্ৰুময়ী কৰুণ কাহিনী
হে দেৱতা ! হে পাষণ !	শুনা শত শোকৰ বাগিনী ।
নহওঁ পৱিত্ৰ হায়—	দাসী মই সেৱিকা তোমাৰ
তাত কই বেছি জানো	পাব পাৰোঁ কিবা অধিকাৰ ?

জগতৰ স্বামী তুমি
 দোষ এই কপালৰ
 পবিত্ৰ অস্তৰ লই
 জানা তুমি কোন দোষী,
 তুলৰ হলেৰে হনা
 নিতেউ সন্ধিয়া বেলা
 আৰতিৰ ডবা কাঁহ
 মোৰ ই বেদনাধ্বনি
 তোমাৰ পূজাৰ ফুল
 নিচেই আজলী ফুল
 সেইদৰে হে নিঠুৰ !
 মিলি যাম তোমাতেই
 সেয়ে হলে হুখ নাই
 নটা মই নাচি নাচি
 অবিচাৰ জগতৰ,
 লবা প্ৰভু নিঘিনাই
 লবই লাগিব তুমি
 জীৱনৰ, যৌৱনৰ
 মুগুনা মাতেৰে মোক
 ইচ্ছা তোৰ পূৰ্ণ হব
 পাষণ পতিৰ তোৰ
 পুৰিছে যিমনে বুকু
 তেস্তে মোৰ মহাভাগ্য
 পুণ্য পৰশত তযু

মোৰো স্বামী হবা সেইবুলি
 আছে বহু কলঙ্কৰ মলি ।
 নোৱাৰিলোঁ সেৱিব চৰণ
 মোৰো দোষ—সিবাবে পতন ।
 কলুষিত গোটেই জীৱন
 তাৰে মাথোঁ অৰ্থ্য-বিৰচন ।
 শঙ্ক ঘণ্টা যিমনে বাজিব
 তাতোকই হুগুণে চৰিব ।
 ভোমোৰাই মউ চুহি খোৱা
 তাকে ভাৰি নিতে তুমি লোৱা !
 লবা তুমি মোকো নিঘিনাই
 পাপ জন্ম নলগুঁ হুনাই ।
 ব্যথা আৰু নাথাকে বেদনা
 পাষণৰ লভিম কৰুণা ।
 নকৰিবা তুমি অবিচাৰ
 হৃদয়ৰ ষোড়শোপচাৰ ।
 এই মোৰ ভক্তিভৰা ফুল
 ব্যৰ্থতাৰ তুমিয়েই মূল ।
 কোনে যেন কাণে কাণে কয়—
 নটি, তই নকৰিবি ভয় ।
 মিনতিত অস্তৰ ভেদিছে,
 বস্ত্ৰিগছি সিমানে অগিছে ।
 উট যাব যত পাপবাশি
 তুমি দেৱ, মই দেৱদাসী ।

হাজোৰ নটা

হয়ানুৰ বধ কৰি হয়গ্ৰীৱ মাধৱ তোমাৰ
লাগিছিল যেতিয়া ভাগৰ,
কোন সেই দেৱনটী ভাগ্যৱতী পালে অধিকাৰ
তুলি লব হাতত চোৱঁৰ ?
লয়লাসে নাচি নাচি, খোজে খোজে পহুম ফুলাই
মন্দিৰৰ পুণ্য প্ৰাঙ্গনত
কত স্নৰে, কত ছন্দে দেৱতাক ৰাখিলা ভুলাই
নটা তুমি মোহন নৃত্যত !
জলিল সহস্ৰ বস্ত্ৰি, ডবা কাঁহ বাজিল যেতিয়া
আৰতিৰ হল শঙ্কৰনি—
নেপূৰৰ ৰুণ্-জুন্ তালে তালে তুলিলা তেতিয়া
পাষণৰ পৰাণকো জিনি ।
মাধৱৰ মন্দিৰত নৃত্য গীত দেখি মহামেলা
নন্দনৰ আনন্দৰ হাট—
কেদাৰৰ বুঢ়া গাতো যোৱনৰ বিজুলীৰ খেলা
তাতে নটি, মেলিছিল নাট ।
সেই হাজো অতীজৰ হয়গ্ৰীৱ মাধৱৰ স্থান
তেতিয়া যে নন্দনকানন ;
কত কবি আঁকি ছবি, গাইছিল তোমাৰেই গান
তুলিছিল প্ৰাণত স্পন্দন ।
শুনিছিল কাণ পাতি কত জন শিল্পী-খনিকৰে
বিদ্যাধৰে বজালে বাজনা—

কল্পনা-বিমান লই অতীজৰ ফুলনিত মই
 দেখা পালেঁ! তোমাক শ্ৰেয়িকাক !
 এক গান—এক ধ্যান মাধৱত একান্ত ভকতি
 দৃষ্টি প্ৰেম, সাধনা তোমাৰ—
 নাচি থাকা, গাই থাকা, অয়ো নাট অমৰবন্দিতা
 ভক্তিভবা লোৱা নমস্কাৰ ।

১৬৬

দেওধনী

কোন অতীজৰ

পাহৰণি স্মৰ

ঢোলৰ চেৱত উঠিল বাজি ;

স্বৰধুনী হই

দেওধনী তই

আকাশী অমিয়া নমালি আজি !

কত গীতি-ছন্দে

প্ৰতি অঙ্গে-ভঙ্গে

হিয়াৰ আবেগ মুকলি কৰি,

ধোৰে ঘাৰ বাই

আকাশলে' চাই

পালতৰা তোৰ সোণৰ তৰী

চুলি মেলি মেলি

চউ খেলি খেলি

ৰূপ-সাগৰত কৰিলি স্নান—

বসৰ মদিৰা

উথলায় লই

কোন নন্দনৰ জুবিলি গান !

স্বাধীন যুগৰ

দীপক সঙ্গীত

সহস্ৰ ভঙ্গীত মুকলি কৰি,

অতীতৰ চিত্ৰ

দেখাই নৃত্যত

লয়লাসে কিনো চলালি ভৰি ।

মুৰ্জোঁ যদিও

তাল লয় মান

সঙ্গীতত নাই অধিক জ্ঞান,

তথাপি বুজিছোঁ

দেওধনী তোৰ

দেৱমন্দিৰৰ অগত স্থান ।

অৰ্চনাত তোৰ

মোহন মূৰ্ছনা

গধুৰ ভাবৰ মধুৰ তান—

ইন্দ্ৰৰ সভাৰ

উৰ্বশীয়ে তোক

আথেবেথে অতি জনাব মান ।

বন-বিহঙ্গৰ

গীতৰ তবঙ্গ

আই ভাৰতীৰ আৰতি-বাণী,

মৃষ্টিমতী হই

তোৰ নৰ্ত্তনত

উৰায় অঞ্চল প্ৰকৃতি-বাণী ।

*

উষাৰ কালৰে

চিত্ৰলেখা তই

দেওধনী তোৰ উপমা নাই—

তোৰ ফালে চাই

তৃপ্তিময়ী সউ

দীপ্তিময়ী মোৰ অসমা আই ।

চকুৰ অদৃশ

অতীত ভৱিষ্য

বৰ্ত্তমানো এই গাথিলি তই

এগছি স্মৃতাৰে

একেটি ভাবেৰে

এখনি সেৱাৰ শৰাই লই !

*

দেৱতাৰ ধ্বনি

কয় দেওধনী

অসম সন্তান নকৰা ভয়,

শতৈক বগত

তোমাৰেই জয়

অতীত তোমাৰ গৌৰৱময় !

নাচ দেওধনি,

নাচ ঘূৰি ঘূৰি

নাচৰ লাচত সঞ্চাৰি প্ৰাণ—

উঠক বন্ধাবি

হৃদয়-তন্ত্রীত

জগত-যন্ত্রীর বন্দনা গান ।

*

সেই বন্দনার

প্রত্যেক ছন্দই

জড়তা ভীৰুতা কৰক শেষ-

উঠক উজলি

আকউ এবাৰ

সোণৰ অসম আমাৰ দেশ !

মঙলদৈ ২৮৬ঃ

শত-বাৰ্ষিকী

কলেজিয়েট স্কুলৰ এশ বছৰীয়া উৎসব সভাত পঠিত । ১৯৩৫

মধুমতী মধুমালতীৰ অঞ্চলত চঞ্চল সমীর

বচি দিলে মায়া স্বপ্নজাল ;

প্রকৃতিয়ে ফাঁকু-গুৰি আনি গছে পাতে বঙা বোল সানি

মেলি দিলে বসৰ ভড়াল !

পলাশৰ মঁদাবৰ গাত কাগুনীয়ে পাতে বিছ-হাট

ছজনাত বাজিল গগনা ;—

সুধাকণ্ঠী দহিকতবাই তালে তালে হিয়া নচুৰাই

এৰি দিলে সুবৰ যমুনা ।

পৰ্বতৰ হৃদয় পুৰিল বিবহৰ অগনি জলিল

গিৰিজাৰ পৰশ নেপাই,

PLEASE HANDLE THE BOOK CAREFULLY

শত-বাৰ্ষিকী

৩৯

মেঘে ঘনে গাজে গুৰু গুৰু আকাশত বজাই উষক
হৰষৰ বাতৰি জনাই ।

চেগ চাই বসন্ত কোঁৱৰে সাজি কাছি নতুন বেশেৰে
পৃথিবীত কৰে পদাৰ্পণ ;
-কইনা সাজিলে প্ৰকৃতি দিপলিপ ষোড়শী যুৱতী
কুঞ্জ কুঞ্জ ফুলৰ তোৰণ ।

আজি এই আনন্দ দিনত মহাপূজা বাণী-মন্দিৰত
ভাৰতীৰ আৰতি সঙ্গীত ;
সুপ্ৰসিদ্ধ প্ৰাগজ্যোতিষত সুবিশাল লৌহিত্য তীবত
দশোদিশ মন্ত্ৰ মুখৰিত ।

শত বৰ্ষ হৰ্ষ-বিবাদৰ কত কথা গত অতীজৰ
আজি কোনে দিলে সোৱঁবাই—
কত জনা পূজাবী সাধকে কত জনা সুন্দৰ গায়কে
দিলে বস্তি ইয়াতে জলাই ।

মন্দিৰৰ এই প্ৰাঙ্গনতে এই তীৰ্থ, এই আশ্ৰমতে
কত জনে লভিলে নিৰ্ম্মাণি,
তাৰে আজি পুণ্য স্মৃতি লই সকলোৱে সন্মিলিত হই
ভকতিৰ যাচিছে অঞ্জলি ।

জননীৰ মুখ উজলাই কত জনে পালে লক্ষ্য ঠাই
সেন্দূৰীয়া আলিৰ অন্তত,
কত জন মৰিও অমৰ ধ্ৰুৱ তৰা হল আকাশৰ
জয়মালা পিন্ধিলে শিৰত ।

কত জন পথভ্ৰাস্ত হায় মোৰ দৰে অনাই বনাই
ব্যৰ্থতাৰে হস্তিছে ভাগ্যত

বহু কথা থাকোতে আলচি হলে-জোঙে ধৰিছে আগচি
 কৰ্মনাশ নাচিছে দূৰত ।
 কিমানৰ জীৱন-নাটৰ অনন্তৰ ছবন্ত বাটৰ
 যৱনিকা পৰিল আগত—
 কাৰো গীত হল আধা গোৱা কাৰো ভাত হল আধা খোৱা
 স্মৃতি মাথোঁ বল জগতত ।
 যিসকল আজি আৰু নাই গুচি গল বাট দেখুৱাই
 চকুলাৰে যাচিছোঁ তৰ্পণ,
 যিসকল আছে এতিয়াও সিসৱৰ জয়গীত গাওঁ
 ধন্য হক সৱাৰে জীৱন ।
 সুপৱিত্ৰ এই যে মন্দিৰ দীঘলীয়া এক শতাব্দীৰ
 আছে যত যশৰ গৰিমা
 তুলি লই বাণী-পদ-বেণু যিস্থানত পুলকিত তনু
 অতুলন বিপুল মহিমা ।
 মোৰো ই যে মহা তীৰ্থস্থান জীৱনৰ জয়-অভিযান
 এই বাটে গুৰুৰ কুপাত—
 আজি এই উচৱৰ দিনা কত সূৰে বাজে বেণু বীণা
 মই মাথোঁ অযোগ্য ইয়াত ।
 ভিখাৰীৰ ভঁগা টোকাৰিত মুঠে ছন্দ, বন্দনা ললিত
 দীনহীন মই অকিঞ্চন
 ভক্তি-অৰ্থ্য কবিতা ফুলৰ অশ্রু সিক্ত বিস্তৃত হৃদয়ৰ
 সন্তৰ্পণে কৰোঁ নিবেদন ।

অসমত বিহু নাই

অসমৰ সিংহদ্বাৰ প্ৰাগজ্যোতি' নগৰত
বিহু আহি কলে মোক—দুখে শোকে বেজাৰত
'পাম খাম বুলি মই কত আশা বান্ধি লই
আহিছিলো চাবলই সোণাপুৰ দেশখনি
অতি মৰমৰ মোৰ অসমীয়া ভাইভগী ।

অতীজৰ কত কথা মোৰ স'তে আছে গথা
আছিলো জাতীয় পৰ্ব্ব সকলোৰে আদৰৰ
স্বাধীন যুগৰ কীৰ্ত্তি—সি যে কথা সপোনৰ !
আছে সেই বৰনই, আজিও সিভাবে বই
গুৱনী সোৱণশিৰী সিভাবেই সাজিপাৰি
লুইতক লগ লই নাচে গায় বিহু মাৰি ।

ভৰলীয়ে স্ত'তা কাটে নাচি নাচি ওবে বাটে
কপিলীয়ে ফুল বাছে—লখাইতৰাই দৰা
ধনশিৰীৰ ৰঙা গাল চেনাইৰ চুমাৰে ভৰা ।

পাগলাদিয়াৰ ভাখেলি আজিও উঠে উথলি
দিখোঁৱে লগায় তাত, দিহিঙত বিহু-হাট,
নেতাই ধুবুনী ঘাট গদাধৰে গৰ্জ্জ তাত ।

মিকিৰ গাভৰু আহি থলকি লগায় হাঁহি
বৈঠালাংচত বৰপানী নাচে তাকে চাই
কলং কিলিং সৰে মিলি বছৰি ছচৰি গায় ।

আধা মৰা আধা জীয়া নিজেই থকাটো টান

নিজেই সমাধিত নিজে গায় শেষ গান!

মুৰবুজিলে এতিয়াও

মই যাক ভালপাওঁ

আশাৰ সঞ্চাৰ কৰি দিব পাৰোঁ নৱ প্ৰাণ

মই যে ৰঙালি বিহু মোকে কৰে অপমান!

অদৃষ্টৰ পৰিহাস

কৰে মোক উপহাস

আকাশে বতাহে কয়—কৃষ্ণ-ধ্বজা উৰুৱাই

গুচি যাচ লাগে মই অসমত বিহু নাই।

বৰ ছুখ পালোঁ মই

সুদা মুখে যাবলই

কৰি মোক অনাদৰ পাব জানো ভাল ফল

ধৰিলে সংহাৰ মুক্তি কঁপিব যে জলস্থল।

মুঠি কৰি দিলে ঢিলা

উৰিব বৰদৈচিলা

অস্ত্ৰ যাৰ উৰূপাত—দৃষ্টিত হয় বজ্ৰষ্টি,

ধ্বংস হব ভীৰুবংশ নতুন জাতি হব সৃষ্টি।’

শুনি এই ৰুদ্ৰ বাণী

মই কবি ক্ষুদ্ৰ প্ৰাণী

ভক্তিতাবে মিনতিৰে কৰি কলোঁ নিবেদন—

‘সম্বৰা সংহাৰ মুক্তি নাই একো প্ৰয়োজন।

তুমি দেৱ, তুষ্ঠ হোৱা

কবিতা এটিকে লোৱা

সঁচা যে তোমাৰ কথা কৰা নাই প্ৰতিবাদ

নেথাকে ইভাবে দিন—দিয়া মাথোঁ আশীৰ্ব্বাদ।

আহিব আগৰ দিন

বাজিব পুৰণি বীণ

অসম আকউ হব দেৱতাৰ লীলাভূমি

আঁতৰিব অৱসাদ—ছুখ শোক যাব পমি।

এলাহ নিহালি এৰি

সোবোপালি কাটি কৰি

এয়ে সেই উচ্চ অসম পাহাড়
বক্ত নিছান শিৱত যাব
অভেদ্য ছুৰ্গ অসম সেনাৰ

আজিও কৰিছে মহিমা বিস্তাৰ ।

এয়েই ভবলু ইয়াৰে পাবত
বগুৱাৰ বাস আছিল কালত
নাচে তৰোৱাল নিশা জোনাকত

বগৰ সঙ্গীত উৰে বতাহত ;

পুণ্য স্বাধীনতা প্ৰেম-প্ৰৱাহিণী
শুনি সেই গান অসম সেনানী
পিলে সঞ্জীৱনী এৰিলে টোপনি

মৃত্যু-বিভীষিকা গ'ল স্নদূৰত ।

এয়ে ব্ৰহ্মপুত্ৰ ইয়াৰে বুকত
নৰিয়া গাৰেই ফুকনে নাৱত
সঞ্চাৰিলে শক্তি সৰাৰে প্ৰাণত

‘যুজা প্ৰাণটাকি অসমীয়া বীৰ,

নাই মিলা ক্ষণ নেলাগে মিলিব
ধৰ্ম্মৰ বচন নেলাগে শুনিব
এয়েই স্মৰোগ খিতাতে হেৰাব

দৰ্প চূৰ্ণ কৰা শত্ৰু বিদেশীৰ ।

বাজিল দামামা শিঙা শঙ্খ কালি
দেৱতাই চাই দিলে কৰতালি
বৰষিলে পুণ্য আশীষ নিৰ্ম্মালি

কবিৰ বীণত উঠিল বন্ধাৰ ।

মাতৃ-পূজা যদি কৰা যথোচিত
মাতিলে ভক্তিবৈ আহিব লাচিত
তপত শোণিত হব প্ৰৱাহিত

আশাৰ সঞ্চাৰ নিৰাশ প্ৰাণত ।

শতাব্দী বিস্ময়া মোহ টোপনিত
হেৰাল সকলো সাঁচতীয়া বিত
কাজ নাই আৰু এনে জিবণিত

লোৱা জগতত নিজ প্ৰাপ্য স্থান ;

অসম সন্তান আছা যত জন
ভেদাভেদ ভাব দিয়া বিসৰ্জন
জননী পূজাৰ কৰা আয়োজন

নাই সৰু বৰ সকলো সমান ।

হিন্দু মোছলেম পৰ্ব্বত ভৈয়াম
দিয়া পুষ্পাজলি লোৱা মাতৃনাম
জননী পূজাৰ মন্দিৰ আসাম

ধূপ-দীপ-গন্ধে দিশ সূৰাসিত,

মোহ-নিদ্ৰা এৰি ব্ৰতৰ অন্তত
হোৱাহি দীক্ষিত স্বদেশমন্ত্ৰত
অসম আকউ উন্নতি পথত

সুপ্ত শত প্ৰাণ কৰা সঞ্জীৱিত । ১২৩১

মহাপ্ৰস্থান

সাহিত্য-অধিনায়ক বেঙ্গবৰুৱাদেৱৰ স্বৰ্গযাত্ৰা উপলক্ষে । ২৬।৩।৩৮

অসমীয়া সাহিত্যৰ ভীষ্ম পিতামহে
বীৰশয়্যা কৰিলে গ্ৰহণ ;
শুনি এই মৰ্ম্মবাতী বিজুলী বাতৰি
অসমীয়া বিবাদ মগন,
কাঁচ পৰি জীণ ধোৱা নিমাত নিতাল
অসমৰ গগন পৱন !

বান্দ আজি অসমীয়া, বুকু ভুকুৱাই
সঁচাকৈয়ে হলি পিতৃহীন ;
কোনে আৰু ছই হাতে তুলি তীক্ষ্ণ শৰ
শেষ কৰি জাতীয় ছদ্দিন
অবাস্তৱ বকাস্ত্ৰৰ সকলোকে বধি
শত্ৰু তোৰ কৰিব বিলীন !

‘জেনাকী’ৰ পোহৰত এটি ছটি কৰি
আকাশত দিলে তৰাবোন—
ভাস মাছে লক্ষ্মীনাথ পূৰ্ণিমাৰ জোন
দশোদিশে উঠে ছন্ন-বোল,
তোলে সৰে ঐক্যতান বীণাৰ বান্ধাৰ—
উল্লাসৰ উঠিল হিলোল !

উঠে পুৰুষ কলবৰ মাতৃমন্দিৰত

বিকশিত 'হেম'ৰ কিৰণ—

সুশোভিত 'সত্যনাথ' 'সাবধি' বথত,

শোণিতত 'পদ্ম' শোভন,

'ৰজনী'ৰ 'মনোমতী' অতি ৰূপৱতী

'সাদৰী'ৰ স্মৰদি বচন !

থুলুক-থানাক মাত 'গিৰি-জয়বী'ৰ

জননীৰ 'আনন্দ' অধৰ—

বুৰঞ্জীত 'বজ্ৰেশ্বৰ', 'হেম-দাশৰথী'

'কণক'ৰ জ্যোতি মনোহৰ,

'গুণাভি', 'আনন্দ', 'হেম' বদ্ধ ধনুৰ্দ্ধৰ

হাঁহিমুখে লগে অৱসৰ ।

সুকলিত বীণ বাজে 'বীণবৰাগী'ৰ

মন্দিৰত 'প্ৰতিমা' থাপনা,

দাম্পীনাথে তুলি গলে নোহন 'বাহী'টি

কত ভাবে স্মৰ সংযোজনা ;

সাহিত্য-নন্দন-বন নদন বদন

কি যে তাত নৱ উন্মাদনা !

মতগীয়া হঠ সেই 'বাহী'ৰ তানত

কত ভক্ত আহিল লৱৰি,

পূজা দিলে মাতৃপদে ষোড়শোপচাবে

দুৰ্বলতা দীনতা পাহৰি ;

দাঙে লাহে আঁতৰিল ছৰ্যোগৰ মেঘ

মৰণত জীৱন সঞ্চাৰি ।

গীতে-নাটে হাঁহি-মাতে কাব্য-উপস্থাসে
 জন্মভূমি সুজলা সুফলা
 মহামণি লক্ষ্মীনাথ পুত্রৰ যশত
 আনন্দত আপোন-উতলা,
 কত সাজে কৃপাবৰ ককাদেউতাই
 মেলি দিলে বসৰ টোপালা !

হৰিষেৰে খালোঁ আমি 'টোপোলা'ত থকা
 লাক পিঠা বিধে বিধে পাই,
 'কৃষ্ণকথা', 'তত্ত্বকথা' শুনিলো ভক্তিৰে
 ধন্য হলো 'গুৰু-লীলা' চাই.
 'অসম সঙ্গীত' আৰু 'জাতীয় সঙ্গীত'
 উলাহেৰে নলোঁ আওৰাই ।

নগা পৰ্কতত গই কৰিলোঁ বিহাৰ
 'ডালিনী'য়ে দেখুৱালে বাট,
 'ধনবৰ বতনী'য়ে শুনালে বিনাই
 কান্দোনত সৰে গছ-পাত,
 'গজপুৰীয়া'ৰ পজা কানিখোলা পাই—
 তাতো দিলো একেয়াৰ মাত ।

'ৰূপহী চেনেহী' বহি তাতৰ শালত—
 ফুল বাছে, গাথে মুক্তাহাৰ
 গুৱনী 'সোৱণশিৰী' 'ধনশিৰী বাই'—
 শোকলগা দৃশ্য 'বেলিমাৰ',
 স্বৰ্গদেৱ 'চক্ৰধ্বজ' বীৰ লাচিতৰ
 জয়ধ্বজা উৰে যশস্তাৰ !

‘কাছনী খাবলি’ খালো টপালি টপালি
 লগ পালো ‘বিহুৱা ককাই,’
 ‘দেউতাৰ পদূলিত’ শুনিলো ছচৰি
 কত সাধু কলে ‘বুঢ়ী আই,’
 অসম মাতৃয়ে পিন্ধে ‘জোনবিৰি’ধাৰি
 ‘স্বৰভি’য়ে আমোলমোলাই !

দেখা পালোঁ অসমৰ ৰজা ডাঙৰীয়া
 সস্ত সাধু গোঁসাই ভকত,
 দেখা পালোঁ বহু বীৰ, বীৰাস্তনা নাৰী,
 দেশদ্ৰোহী দেখিলো আগত,
 দেখা পালোঁ সাধাৰণ চহা গাঁৱলীয়া,
 ভোল গলোঁ গাভৰ মেলত ।

ৰজাৰ কাৰেঙ চালোঁ আৰু পজাঘৰ
 দেখা পালোঁ ৰণৰ পথাৰ—
 দেখা পালোঁ বৰনই ধাননি বননি
 বিহুতলি পৰ্বত পাহাড় ;
 অসমৰ সকলোতে ব্যাপ্ত ৰঙ্গীনাথ
 লক্ষীনাথ আপোন সৱাৰ !

জোনাকী যুগৰ সেই তাৰকাসকল
 এটি এটি গল সৱে মাৰ—
 সত্যনাথ হেমচন্দ্ৰ বহু আগে গল
 দশোদিশে তুলি হাহাকাৰ,
 গায়ক কমলাকান্ত, নায়ক নবীন
 প্ৰৱেশিলে স্বৰ্গৰ দুৱাৰ ।

‘প্রতিমাব খনিকবে’ সিদিনা মাথোন
আচম্বিতে মাগিলে বিদায়—

‘আঁঠা বন্ধ, সংসারত নকরা পলম’
কই যেন গল বিঙিয়াই,

সেবে আজি লক্ষ্মীনাথে কবে স্বর্গধাত্রী
দেবতাই ছন্দুভি বজায়।

মহাবাহু লুইতত কবি অস্তি-দান

বীদবাহু বেজবন্ধরাই

অদমন বতাহত চিৰদিনলট

চিতাভয় দিলে উবরুট

সৃষ্টি হক যুগে যুগে সহস্র বীরেন্দ্র

অস্তি বজ্র হাতে হাতে পাই .

শ্রমস্তক মণি সম পুত্রক সারটি

জননীৰ জেউতি চৰিত—

পিন্ধালা বিজয় মাণী সহস্র বণত,

যশস্রাব সুরাস থাকিৎ ;

যোরা দেব ! যোরা গুণ ! যোরা পিতামহ !!

স্বর্গদূত ওচৰ চাপিল।

করাগই যুগমীয়া বৈকুণ্ঠ-নিরাস

গুরুজনে যাচিব নিশ্চালি

বন্ধু তর হেগ, চল্ল, কমলাকান্তরে

আজবিত কৰিবা ধেমালি,

বীণা বাই বীণাপাণি গুণাব সরাকে

সুৰবোৰ গোটাৰা বুটলি।

দেৱকাননৰ পৰা পাৰিজাত তুলি
 তললই দিবা ছটিয়াই—
 দেৱতাৰ বেশ লই অশৰীৰূপে
 অসমতে থাকিবা সদায়,
 অসমৰ আকাশকে ভোটা তৰা হই
 চিৰকালে ৰবা পোহৰাই ।

ছোহৰাব ৰুস্তম

ৰুস্তম

তয়ে জানো সেই দুৰ্দান্ত বালক তুৰ্ক বাহিনীৰ প্ৰথম বলি
 ৰাজ্যৰ পিছত ৰাজ্য জয় কৰি অসমৰ দৰ্পত আহিছ ফুলি ?
 পাৰশ্ব দেশত দৰ্প নেথাকিব, অলপ পিছতে জানিবি তই
 তোৰ আহ্বানত সেইবাবে মাথো আগবাঢ়ি আজি আহিছোঁ মই ।

ছোহৰাব

তাৰ আগে' মোক দিয়া পৰিচয়—তুমিয়েনে সেই ৰুস্তম বীৰ
 যাৰ নাম শুনি সাত শত্ৰুৱেও দূৰতে পলায় দোৱাই শিৰ ?
 যাৰ নাম লই ছো'ৰাব কোৱঁবে বগলই নিতে বাঢ়িছে আগ—
 তুমিয়েনে বাক সেই ব'ৰমণি, কোৱাচোন মোক হে মহাভাগ !

ৰুস্তম

ধিক তোৰ শিক্ষা ! মুৰ্থ শিশু তই—ৰুস্তমক তোৰ ইমানে ভয়
 এই সাহসেৰে এই বোৰত্বেৰে কিদৰে বিচাৰি আহিছ জয় ?
 কোন জননীক কলঙ্কিতা কৰি এহুৱা ভীৰুতা লভিলি দান
 ৰুস্তমৰ নাম কৰি উচ্চাৰণ ভয়তেই তোৰ কঁপিছে প্ৰাণ !

ছোঁহৰাব

ক্ষান্ত হক জিভা ! তেজুৱা বচন মুখত নানিবা কদাপি তুমি,
ছোঁ'বাব জননী নোহে কলঙ্কিনী যাৰ পদবেগু আহিছোঁ চুমি ।
যি জনা মাতৃৰ আশীৰ্বাদ লই হেলাৰে জিনিলো শতক বীৰ
সেই জননোক অপমান কৰি নোৱাৰা বাখিব গৰ্বিত শিৰ ।
স্বপ্নতো নীৰলে ভীৰুতাৰ কথা নকৰোঁ। কল্পনা কদাপি মই
পাবা পৰিচয় মোৰ বীৰত্বৰ নেভাবিবা আজি লভিবা জয় ।
ৰুস্তম নামত আছে কি মাধুৰী কি ভাব খেলিছে মনত মোৰ
পাৰশ্বৰ সিংহ বীৰ ৰুস্তমৰ তুমি কি বুজিবা মহিমাবোৰ !

ৰুস্তম

নেলাগে বজ্জাব ৰুস্তম মহিমা, শিশুৰ মুখৰ নুশুনো কথা
পাৰশ্বৰ আজি মহাশত্ৰু তই তোৰ প্ৰতি মোৰ নাই যে বাধা !
পাৰশ্বৰ পৰা আঁতৰি দূৰত চিন্তান ৰাজ্যত আছিলো মই
সেই স্মৰণতে আহি পালি তই ভাবিছ কৰিবি পাৰশ্ব জয় ?
ইমান সহজে নুপুৰিব আশা অপূৰ্ণ থাকিব কামনা তোৰ
পাৰশ্ব গোঁৱৰ থাকিব অটুট মিছাতে ভাঙিলি জিৰণি মোৰ ।
জনমভূমিৰ ছৱাৰ মুখত নিদিওঁ বজ্জাব বিজয় ভেৰী—
বীৰৰ সন্তানে অস্ত্ৰৰ আগেৰে দিয়ে পৰিচয় গোঁৱৰ কৰি ।

ছোঁহৰাব

বেছ কথা তেনে ! দিম পৰিচয় অসাৰ দৰ্পৰ ভাঙিম চূড়া—
পাৰশ্ব দেশৰ যশৰ কিবীটি ভাঙি ছিঙি আজি কৰিম গুৰা ।
যি ৰাজ্য গঢ়োতে বীৰ ৰুস্তমৰ গল জীৱনৰ বছতো দিন
সেই ৰাজ্য আজি ছাবথাৰ কৰি বজ্জাব ছোঁ'বাবে ধ্বংসৰ বোণ ।
চিনো চিনো কৰোঁ। চিনিব নোৱাৰোঁ তথাপি তোমাক যাচিছোঁ ভক্তি
গৰজি উঠিছে ৰুজ্জ হৃদয়ত আকুল হিয়াৰ বিপুল শক্তি ।

আহাঁ আগবাঢ়ি সউ প্ৰাস্তবত পূৰ্ণ কৰোঁ মই বীৰৰ পণ
তৰোৱাল নহৈ আলিঙ্গন কৰি ছয়ো জনে আমি কৰিম বণ ।

কল্পম /

সেয়ে হক শিশু, তাকে দিম মই নহওঁ ৰূপণ কৰিম বণ—
হৃদয়ৰ পৰা মায়া মনতাৰ ছিগি বা বন্ধন, স্থিৰ হ মন ।
দুনীয়াৰ স্বাৰ্গ হক এবে ব্যৰ্থ দেশৰ আহ্বান সৱাতো বৰ,
ধবংস হক মোৰ দেশৰ অৱাতি আপোন হলেও তই যে পৰ !
বয়সত তই অতি কুমলীয়া যোগ্য প্ৰতিবোধী নহৱ মোৰ
বল তথাপিতো আহিলি যেতিয়া বণৰ পিয়াহ গুচাম তোৰ ।

* * *

—পট পৰিবৰ্ত্তন—

ছোহৰাব

কিয় হেৰা বীৰ, অৱনত শিৰ বাবে বাবে মাথোঁ বাটলা তুমি
বুজিলানে এবে কেনেকুৱা মোৰ বীৰপ্ৰসৱিনী জনমভূমি ?
মোৰ জন্মভূমি বাইৰান দেশ যাৰ নাম লই গোঁৱৰ কৰোঁ
আকাৰত সৰু প্ৰকাৰত বৰ জন্মো যেন তাতে যদিহে মৰোঁ ।
চিনিলানে আজি মোৰ জননোক যাৰ পুত্ৰ মই নহওঁ ভীৰ
হাঁহি হাঁহি মই জিনিলো তোমাক—নকৰানে বীৰ ফিতাহী আৰু ?
ইচ্ছা কৰা হলে মোৰ তৰোৱালে এতে বেলি বীৰ, বিদাৰি প্ৰাণ
নাচিলেহেতেন বুকুত তোমাৰ কৰিলেহেতেন তেজত স্নান !
কাঢ়িলোঁ তোমাৰ শিৰৰ মুকুট, বীৰত্বৰ যশ কৰিলোঁ স্নান—
নকৰানে বাৰু উপহাস আৰু নাহানানে চোকা বিৰূপ বাণ ?

কল্পম

জীৱনত মোৰ এনে পৰাজয় আজিয়ে প্ৰথম আজিয়ে শেষ
এটিবাৰ মাথোঁ হল পৰাজিতা গোঁৱৰমণ্ডিতা পাবস্ত দেশ ।

নাভাবিবি তই ছবস্ত বালক, ছনাই জিনিব পাৰিবি মোক
এই শেলে মোৰ লব প্ৰতিশোধ—দেখা যক কোনে বাখিব তোক !

ছোহৰাব

কি কৰিলি তই হেৰ বেইমান, অপ্ৰস্তুত মোক ইদৰে মাৰি
বীৰৰ নামত কলঙ্ক সানিলি নিৰস্ত্ৰ শত্ৰুক আঘাত কৰি ।
অকলশৰীয়া বীৰ সন্তানক বধিলি পাষণ্ড, স্ত্ৰযোগ চাই
জগৎবিজয়ী কস্তম পিতাই নকৰিব ক্ষমা কদাপি হয় !
কত আজি তুমি জনক কস্তম ! তোমাৰ পুত্ৰৰ এনুৰা দশ—
নেদেখিলো মই চৰণ তোমাৰ মনতে থাকিল মনৰ আশা !

কস্তম

কি কলি সোণাঠ, কটোন ছনাই কস্তম কিদৰে জনক তোৰ
কস্তমৰ দেখো পুত্ৰ হোৱা নাট—বাঢ়িছে মনত সুন্দেহ ঘোৰ ।
কথা এটা হেনো আছে কস্তমৰ সেয়েহে মাথোন খোদাৰ দান,
অস্তম কালত চুখ দেখি তোৰ বেজাৰতে মোৰ কান্দিছে প্ৰাণ !

ছোহৰাব

বি শুনিছা তুমি মিচা কথা মাথোঁ, কস্তমৰ পুত্ৰ ছো'ৰাব মই—
জননীয়ে মোৰ পিতাক ছলিলে অপত্য স্নেহত বন্দি নী হই ।
কথা হোৱা বুলি বাৰ্তাৰ পঠাই বুকুত সাৱটি ৰাখিলে মোক,
কৰুণাৰূপিনী সেই যে জননী নেদেখিলো হয় আজি যে তোক !
নিষ্ঠুৰ পিতাই এৰি গল তোক, আহিম বুলিও নাছিল ঘূৰি
পিতৃ-অন্বেষণ নহল পূৰণ, জীৱ-পক্ষী মোৰ যায় যে উৰি !

কস্তম

আছে জানো কিবা পৰিচয় চিন বীৰ কস্তমৰ পুত্ৰৰ গাত
দেখা পালে যাক চিনিব কস্তমে—বংশৰ গৌৰৱ আছেনে তাত?

ছোহৰাব

যিদিনাৰ পৰা ককাদেউতাৰ জীৱন বাথিলে যতন কৰি
 ঈগল আমাৰ বংশত সদায় অতি পূজনীয় সিদিন ধৰি ।
 পিতৃ নিৰ্দেশত বাহুত অঙ্কিত ৰঙা ঈগলৰ পৰিত্ৰ চিত্ৰ,
 চাব খোজা যদি চাব পাৰা তুমি ঈগল আমাৰ বংশৰ নিত্ৰ ।

ৰুস্তম

নেলাগে, নেলাগে, বুজিলোঁ সকলো ময়ে তোৰ সেই নিষ্ঠুৰ পিতৃ,
 নিজৰ বুকতে কুঠাৰ বহাণে, পুত্ৰহীনা হল তুখুনী মাত্ৰ !
 পুত্ৰহীন হল অধম ৰুস্তম—নিজকে কৰিলোঁ নিৰ্কংশ শয়
 বীৰ তনয়ৰ মোল নুৰুজিলে, হেৰুৱালো তোক হাততে পাই ।
 বীৰত্বৰ তোৰ বাঢ়িল মহিমা—কলঙ্ক-কাণিমা ভাগত মোৰ,
 তোৰ জননীক পৰিত্যাগ কৰা ঈদৰেই পুত্ৰ, তুলিগি হোৱা ।
 আমুদৰিয়াৰ ৰূপালি বাণিত শতুৰু শলিলে নিৰ্ম্মম কালে
 কোন জনমৰ অভিশাপ লই বাফস ৰুস্তমে পুত্ৰক খালে !
 কোন কুক্ষণত আহিলোঁ ওলাই, কৰিলোঁ অত্যাগ সমৰ-সজ্জা
 যুগ-যুগান্তৰ পাপী ৰুস্তমৰ—বব ই কলঙ্ক, বব ই লজ্জা ।
 হে আমুদৰিয়া ! পুণ্য প্ৰেৰাহিনী চকু মুদি ঘাবি ইফালে চাই
 কেমিল বুকুৰ তপত তেওঁৰে বুবি গল প ন হঠাতে শয় !
 দেশ বিদেশত এই কাহিনীৰ নবজাবি বীণ, নকৰি কথা
 সাতো সাগৰৰ পানী ঢালিলেও নুহুমায়ে জুই নুঙচে ব্যথা ।

ছোহৰাব

নেকান্দিবা পিতা, ভাগ্যবান মই—পদধূণি মোৰ শিৰত দিয়া
 অযোগ্য নহলোঁ তোমাৰ তনয় সেই গৰ্বেৰ মোৰ নাচিছে হিয়া ।
 তোমাৰ হাতত জীৱন উছৰ্গি মৰণতো মোৰ বেজাৰ নাট
 বেহেস্তত মই আত্মাৰ কাষত লভিম জুৰণি সুখৰ ঠাই ।

ঘিবা দবে পৰাক্রমী লঙ্কেশ্বৰ বারণ বজাই
 আধা সজা সৰগৰ সাকো
 বই গল আধা কৰা আচম্বিতে মুদিলে নয়ন
 ঋষ্ট কালে নামানিলে একো
 সেইদৰে, সেইদৰে তেনেভাবে ঠিক সেইদৰে
 বব মোৰ আলচা কাহিনী—
 এইদৰে, এইদৰে এনেভাবে ঠিক এইদৰে
 চলি আছে চলিব ধৰণী ।
 সিদিনাৰ প্ৰাৰম্ভতো দেখা দিব আজিৰ নিচিনা
 অকণেৰে উষা-কুৰ্বীয়ে,
 তপনে চশাব বথ দৈনন্দিন গন্তব্য পথত
 গীত গাব কুলি কেতেকোয়ে ।
 সিদিনাও একেভাৱে ফুলনিত হাঁতিব কুসুম
 পদ্মমাগে বিলৰ বুকুত,
 ছপৰ সন্ধিয়া হব উৰ্বশীৰে জোনায়ৈ নাচিব
 লুইতত প্ৰেম-মণিকুট ।
 সিদিনাও সংসাৰত ধন জন যৌৱনৰ গৰ্ব
 কৰোঁতাই অৱশ্যে কৰিব,
 সিদিনাও মানৱৰ আশা আৰু কামনাৰ সোঁত
 শতধাৰা হই বাগৰিব ।
 সিদিনাও একেভাৱে বিবহত পুৰিব বিবহী
 সুখ ছুখ বব থিকিন্দালি,
 প্ৰেমিকে আজিৰ দৰে প্ৰেমিকাৰ সেন্দৃৰী গালত
 দিব শত চুমাৰ নিশ্ৰ্মালি ।

সংসার সংসার হই একেভাবে থাকিব নিশ্চয়
 নহব তাৰ একণো যে লব,
 পুৰ্ণতি নিশাই আহি সৰুৱাব শেৱালিৰ পাহি
 বিনন্দীয়া সৃষ্টি ঈশ্বৰৰ ।

সেই সময়তে মোৰ এৰি থই মানৱী শবীৰ
 মুক্ত হব আত্মা অনবণ,
 তুৰ্বিৰ ওপৰত ওপৰৰ নৌলিমালে' চাই
 টোপনিত হম অচেতন ।

তুপসিৰ পুলিটিয়ে থিয় হই শিতানত মোৰ
 দিব ধীৰে জুৰ বাৰ গাৰ—
 আকাশৰ তবাবোৰে পিৰিকতি পচাৰতে মোৰ
 আবাহন দিব বাবেবাৰ !

জোনাকত জিৰিকিব পৃথ্যপ্ৰভা ইন্দ্ৰমালতীৰ
 মতঙ্গীয়া কৰি মোৰ প্ৰাণ—
 দেখা পাম ৰিণি ৰিণি দিটো পাৰ ভৱ জলধিৰ
 বিৰাজিছে যত ভগৱান ।

এটি ছটি কৰি পৰি শেৱালিৰ ফুল কেপাহিয়ে
 দেহা মোৰ কৰিব পৰিত্ৰ,
 বাম মই অকণই শেব কৰি মহা ভবমেলা
 ইহা কন্দা জীৱনৰ চিত্ৰ !

শ্ৰুতি আয়েহে মাৰ্থো অশজল নিয়ৰ বিন্দুৰে
 এক্সন্তক কৰিব বেজাৰ—
 *বাৰ মলটি দিব কলুষ কালিমা ধুই নিব
 হম মই বৈতৰণী পাৰ ।

PLEASE HANDLE THE BOOK CAREFULLY.

১১২

দীপালী

কোনে জানে সেই দিন আছে আহি কিমান দুৰত
আজি, কালি কিম্বা নিলগত,
বিদায় সঙ্গীত এটি যিস্থলত লাগিব গাবই
কিনো লাভ তেনে পলমত !

আজিয়ে কালিৰ কাম কৰি থওঁ আগ বতৰত
এয়ে মোৰ বিদায় সঙ্গীত—
অনুবোধ ভাই ভনী,
পাহৰিবা সমূলক্ষে মোক
শেষ মোৰ হলে পৃথিৱীত ।

সাধনাত সিদ্ধিলাভ নোৱাৰিলোঁ কবিৰ অলপো
নোৱাৰিলোঁ পূজিব মাতৃক,
সংকীৰ্ণ চকুৰে মই চাবলই নহলোঁ সমৰ্থ
সমভাবে বিশ্বব ভ্ৰাতৃক ।

সত্য শিৱ স্তম্ভৰ নোৱাৰিলোঁ ঘোষিব মহিমা
নহলোঁ যে শক্তিৰ পূজাৰী,
প্ৰকৃতি দেৱীক মই নোৱাৰিলোঁ হৃদয় বিলাব
পথভ্ৰান্ত মই যে সংসাৰী !

যতনে গোটাই থলোঁ কবিতাৰ তলসৰা ফুল
দিবলই মোৰ সমাধিত—
বিদায়ৰ মালাধাৰি আজিয়েই গাথি থলোঁ মই
ৰচি থলোঁ বিদায় সঙ্গীত ।

১০৫৬

সামৰণি

DISTRICT LIBRARY
(HEM BARUA COLLECTION)
TE7PIR.

—নাট—

১।	নববাসুৰ (২য় তাড়বণ)	৬লাব
২।	কনোজ কুৰঁবো (৬)	”
৩।	বেউলা	৬০
৪।	চম্পাৱতী	৬০
৫।	নন্দ-দুলাল	৬০
৬।	কুৰুক্ষেত্ৰ	৬০
৭।	শ্ৰীৰামচন্দ্ৰ	৬০

—কবিতা—

১।	পাঞ্চজন্ম	১/০
২।	দীপালী	৬০

পোৱাৰ ঠাই—১। বৰুৱা এজেক্ষি, গুৱাহাটী ২। ভট্টাচাৰ্য্য
 ৩। চন্ম, নগাও ৩। ছাত্ৰ মিলন সমিতি, উজান বজাৰ গুৱাহাটী
 ৪। নিউপ্ৰেছ, গুৱাহাটী ৫। এজেক্ষি কোম্পানি ডিব্ৰুগড় আদি সকলো
 ডাঙৰ কিতাপৰ দোকান।

গুৱাহাটী বৰুৱা এজেক্ষিৰ শ্ৰীযুত গোপালচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ দ্বাৰা প্ৰকাশ হল।